

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Министарство комуникација и транспорта
Дирекција за цивилно ваздухопловство

А

С

Д

Ж

В

**ПРАВИЛНИК О УСЛОВИМА И НАЧИНУ
ИЗДАВАЊА ПОТВРДЕ ЗА ПРУЖАЊЕ
УСЛУГА ИЗ ВАЗДУХА**

Датум: 12. март 2007. године
Референтни број: 02-292.4-231-1/07
Језик: српски

На основу члана 16. и 61. став (1) Закона о управи ("Службени гласник БиХ", број 32/02), члана 6. став (1), члана 7. став (2) и члана 11. став (3) Закона о ваздухопловству Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 2/04), генерални директор Дирекције за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине доноси

ПРАВИЛНИК

О УСЛОВИМА И НАЧИНУ ИЗДАВАЊА ПОТВРДЕ ЗА ПРУЖАЊЕ УСЛУГА ИЗ ВАЗДУХА

ДИО ПРВИ - ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

(Предмет)

Овим Правилником се прописују општа правила, услови и начин издавања, измјена, допуна и обнављања потврде за пружање услуга из ваздуха као и друга питања од значаја за пружање услуга из ваздуха.

Члан 2.

(Примјењивост)

(1) Овај Правилник се примјењује на операције пружања услуга из ваздуха које се обављају за надокнаду или најам, а које се:

- a) врше са цивилним ваздухопловом уписаним у Регистар ваздухоплова Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: БиХ), односно са ваздухопловом уписаним у регистар друге државе и ако је извршен пренос оперативне контроле у складу са чланом 83. бис Чикашке конвенције;
- b) врше од стране носиоца потврде за пружање услуга из ваздуха који има пословно сједиште у БиХ;
- c) врше унутар територијалног суверенитета БиХ.

(2) Одредбе овог Правилника нису примјењиве на операције пружања услуга из ваздуха које се врше:

- a) у циљу обуке у летењу када је то регулисано захтјевима Заједничких ваздухопловних прописа о издавању дозвола ваздухопловном особљу (*Joint Aviation Regulations-Flight Crew Licencing-JAR FCL*) или другим важећим прописима;
- b) за спортске и рекреационе летачке активности, осим када се врше за надокнаду или најам;
- c) за сопствене потребе, а не за надокнаду или најам.

(3) Лице које пружа услуге из ваздуха може да одступи од одредби овог Правилника у случају пружања помоћи у ванредним приликама и за опште добро.

(4) У случају из става (3) овог члана лице које пружа услуге из ваздуха је дужно да у року од 10 дана од дана одступања, пошаље Дирекцији за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: БХДЦА) извештај о извршеним активностима ваздухоплова, укључујући опис операција и разлоге.

Члан 3.

(Појмови)

Појмови употребљени у овом Правилнику имају сљедеће значење:

- a) Комерцијални ваздушни транспорт; операција ваздухопловом која укључују превоз путника, робе или поште за обештећење или најам.
- b) Пружање услуга из ваздуха; операција ваздухопловом у којој се ваздухоплов користи за посебне услуге као што су избацивање хемикалија из ваздуха, испитивање из ваздуха, осматрање из ваздуха,

изградња помоћу ваздухоплова, рекламирање и саопштавање из ваздуха, произвођење ваздушне турбуленције, пружање услуга у ванредним приликама, вуча једрилица, аеромитинг и избацивање падобранаца.

- c) Оператор; физичка особа, организација или предузеће ангажовано или нуди да се ангажује у операцијама ваздухоплова.
- d) Члан посаде; особа на цивилном ваздухоплову упослена од оператора и распоређена на одређену дужност током лета.
- e) Члан летачке посаде; особа са летачком дозволом чија је дужност везана за управљање ваздухопловом током лета.
- f) Члан кабинске посаде; особа са дозволом или овлашћењем која у интересу сигурности путника обавља дужности које му одреди оператор или вођа ваздухоплова.
- g) Претполетни преглед; преглед који се обавља прије лета ради осигурања способности ваздухоплова за намјеравани лет. Претполетни преглед не укључује отклањање кварова.
- h) Одобрени стандард; стандард квалитете рада, изведбе и одржавања који је одобрила БХДЦА.
- i) Одржавање; појединачни захват или комбинација ремонта, поправке, замјене при прегледу, измјене или оклањања квара на ваздухоплову и/или компоненти ваздухоплова.
- j) Модификација; измјена ваздухоплова и/или ваздухопловне компоненте у складу са одобреним стандардом.
- k) Ремонт; реконструкција ваздухоплова и/или ваздухопловне компоненте приликом прегледа и замјена у складу са одобреним стандардом како би се продужио радни вијек.
- l) Поправка; реконструкција ваздухоплова и/или ваздухопловне компоненте до довођења у исправно стање у складу са одобреним стандардом.
- m) Одобрена организација за одржавање; организација за одржавање одобрена у складу са JAR/Part-145 или у складу са Одјелком М подођелак F (*Part M Subpart F*).
- n) Листа минималне опреме (MEL); листа која обезбјеђује употребу ваздухоплова са одређеном неисправном опремом, припремљеној од стране оператора у сагласности или више рестриктивној од главне листе минималне опреме успостављеној за тип ваздухоплова.
- o) Опасне материје; предмет или супстанца која је у стању да проузрокује опасност по здравље, безбједност, имовину или околину и која се налази на листи опасних материја у техничкој инструкцији.
- p) План пословања; детаљан опис комерцијалних активности које носилац потврде за пружање услуга из ваздуха намјерава обавити у одређеном временском периоду с посебним нагласком на активности у вези с развојем тржишта и намјераваним улагањима те како ће оне утицати на његово финансијско и привредно пословање;
- q) Финансијски извјештај; извјештај о оствареним приходима и расходима у одређеном временском периоду у којем су одвојено приказане активности везане за пружање услуга из ваздуха од осталих активности, те одвојено приказане профитабилне и непрофитабилне ставке извјештаја.

Члан 4.

(Класификација пружања услуга из ваздуха)

Пружање услуга из ваздуха се дијели на:

- a) Избацивање хемикалија из ваздуха обухвата сљедеће операције ваздухопловом:
 - 1) уништавање инсеката у пољопривреди;
 - 2) спречавање ширења биљних болести у пољопривреди и шумарству;

-
- 3) уништавање корова и грмља;
 - 4) уништавање животињских штеточина;
 - 5) наношење гнојива и трасирних елемената;
 - 6) уништавање лишћа;
 - 7) сјетва;
 - 8) засијавање облака ради изазивања падавина;
 - 9) гашење шумских пожара;
 - 10) обнављање рибљег фонда и других животињских врста;
 - 11) гашење пожара у насељеним мјестима.
- b) Испитивање из ваздуха обухвата сљедеће операције ваздухопловом:
- 1) топографско картографисање;
 - 2) геолошка испитивања;
 - 3) очување земљишта и вода;
 - 4) испитивања у пољопривреди;
 - 5) испитивања у шумарству,
 - 6) планирање и развој градова;
 - 7) археолошка испитивања;
 - 8) хидролошка испитивања;
 - 9) проучавање космичког зрачења.
- c) Осматрање из ваздуха и надгледање обухвата сљедеће операције ваздухопловом:
- 1) надзор усјева, стада и пољопривредног земљишта,
 - 2) надгледање шума;
 - 3) испитивање животињског свијета дивљине;
 - 4) надзор друског саобраћаја и јавних манифестација;
 - 5) обалска стража и надгледање границе;
 - 6) метеоролошка осматрања;
 - 7) телевизијска и филмска снимања;
 - 8) надзор грађевинских радова.
- d) Изградња помоћу ваздухоплова обухвата сљедеће операције ваздухопловом:
- 1) изградња струјних далековаода и жељезничких напонских водава;
 - 2) изградња цјевовода;

-
- 3) подизање и премјештање опреме за бушење;
 - 4) подизање оградe;
 - 5) изградња и опремање високих зграда;
 - 6) постављање монтажних грађевина;
 - 7) изградња лакних мостова.
- e) Рекламирање и саопштавање из ваздуха обухвата следеће операције ваздухопловом:
- 1) исписивање на небу, вуча транспарената, избацивање летака и објављивање помоћу звучника;
 - 2) радио и телевизијска емитавања.
- f) Произвођење ваздушне турбуленције обухвата следеће операције ваздухопловом:
- 1) спречавање стварања мрза;
 - 2) спречавање штете од снијега у шумама;
 - 3) растјеривање птица са усјева и рибњака.
- g) Пружање услуга у ванредним приликама обухвата следеће операције ваздухопловом:
- 1) операције тражења и спасавања;
 - 2) избацивање људства, хране и осталих потроштина.
- h) Вуча једрилица, аеромитинг и избацивање падобранаца.

Члан 5.

(Оперативна директива)

- (1) БХДЦА, у интересу сигурности, може донијети оперативну директиву којом ће одређене операције пружања услуга из ваздуха забранити, ограничити или учинити зависним од испуњења одређених услова.
- (2) Оперативна директива обавезно садржи:
 - a) разлог доношења;
 - b) примјенљивост и дужину трајања;
 - c) обавезе носиоца потврде за пружање услуга из ваздуха.
- (3) Оперативна директива је допуна одредбама овог Правилника.

Члан 6.

(Одговорност носиоца потврде)

- (1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је обавезан осигурати да су сви запослени упознати и да се придржавају Закона о ваздухопловству Босне и Херцеговине, подзаконских аката и процедура приликом извођења операција пружања услуга из ваздуха, које се односе на обављање њихових послова.
- (2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је обавезан осигурати да су сви чланови посаде упознати и да се придржавају Закона о ваздухопловству Босне и Херцеговине, подзаконским актима и процедурама приликом извођења операција пружања услуга из ваздуха, које се односе на обављање њихових послова.

Члан 7.

(Минимална опрема за лет)

(1) Вођа ваздухоплова или други члан посаде, који је адекватно квалификован и којег је вођа ваздухоплова овластио да управља ваздухопловом, не смије полетјети са ваздухопловом са неисправним инструментима или опремом осим ако:

- a) постоји листа минималне опреме, одобрена од БХДЦА, укључујући посебне одредбе за појединачне врсте операција;
- b) постоји документација о техничкој исправности ваздухоплова која је на располагању пилоту са могућношћу уношења података о неисправности инструмената или опреме;
- c) се ваздухопловом оперише у складу са свим примјенљивим условима и ограничењима садржаним у листи минималне опреме.

(2) У случају да не постоји листа минималне опреме или се не захтијева за одређени тип ваздухоплова, вођа ваздухоплова може полетјети са неисправним инструментима или опремом ако:

- a) дио опреме или инструмената нису потребни за добијање потврде о пловидбености или се не захтијевају за одређену врсту операција;
- b) дио опреме или инструмената се не захтијева овим Правилником или другим важећим прописом за поједину врсту операција;
- c) дио опреме или инструмената се не захтијева да буде исправан оперативном или директивом за пловидбеност.

(3) Ваздухоплову са неисправним инструментима или опремом може бити одобрено полијетање уколико постоји посебно одобрење за лет издато од БХДЦА.

(4) БХДЦА неће, у било којим околностима, дозволити отпочињање лета изван ограничења главне листе минималне опреме, ако иста постоји.

Члан 8.

(Додатни чланови посаде)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је обавезан осигурати да су чланови посаде, који нису дио летачке или кабинске посаде, завршили обуку и да су способни за обављање додијељених дужности.

Члан 9.

(Тражење и спашавање)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је обавезан осигурати да су значајне информације које се односе на намјеравани лет, а тичу се тражења и спашавања, лако приступачне и налазе се у пилотској кабини.

Члан 10.

(Превоз спортског оружја и муниције)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је обавезан осигурати да се оружје које се користи као дио пружања услуга из ваздуха користи у складу са процедурама утврђеним у Оперативном приручнику.

(2) Вођа ваздухоплова је обавезан предузети све мјере како би био упознат о намјери превозења спортског оружја ваздушним путем.

(3) Превоз спортског оружја и муниције није дозвољен осим ако:

- a) спортско оружје и муниција се користи као дио пружања услуга из ваздуха;

b) спортско оружје и муниција је смјештено на ваздухоплову на неприступачном мјесту за путнике током лета. У случају да не постоји одјељак за пртљаг, може бити смјештено у одјељак за путнике само по одобрењу вође ваздухоплова;

c) у случају ватреног или осталог оружја које садржи муницију, исто мора бити испражњено,

(4) Муниција за спортско оружје се може превозити као дио личног пртљага, зависно од ограничења предвиђених ИСАО Техничком инструкцијом за превоз опасних материја.

Члан 11.

(Начин превоза особа)

Вођа ваздухоплова је обавезан предузети све потребне мјере како би осигурао да се ниједна особа не налази у било којем дијелу ваздухоплова током лета који није предвиђен за смјештај путника, осим ако је дозвољен привремени приступ било којем дијелу ваздухоплова и то у:

a) сврху предузимања радње потребне због сигурности ваздухоплова или било које особе, животиње или робе;

b) простору за смјештај терета, који је предвиђен за приступ особа док се ваздухоплов налази у лету.

Члан 12.

(Одговорност члана посаде)

(1) Члан посаде је одговоран за правилно вршење прописаних дужности које се односе на сигурност ваздухоплова и путника.

(2) Члан посаде је дужан извјестити о било којем догађају у складу са одредбама Правилника о извјештавању о догађајима.

(3) Члан посаде не смије вршити дужности на ваздухоплову:

a) под утицајем опојних средстава који могу утицати на његове способности на начин супротан сигурности летења;

b) док не прође разумно вријеме након роњења у дубоким водама;

c) након добровољног давања крви;

d) ако има било какву сумњу у способност вршења додијелених дужности;

e) ако зна или сумња да пати од умора, или се осјећа неспособним у степену да лет може бити доведен у опасност.

(4) Члан посаде не смије:

a) отпочети лет ако је онеспособљен за вршење дужности због посљедица конзумирања алкохола;

b) конзумирати алкохол током лета.

Члан 13.

(Одговорност и обавезе вође ваздухоплова)

(1) Вођа ваздухоплова је:

a) одговоран за сигурност операција ваздухопловом, сигурност путника и терета на ваздухоплову током лета и посебно за хеликоптере за сигурност операција и путника од момента покретања ротора;

-
- b) дужан осигурати да су путници упознати са мјестом излаза у случају нужде, мјестом и начином кориштења опреме у случају нужде;
- c) дужан забранити члановима посаде обављање било које активности током критичне фазе лета осим радњи који су неопходне за сигурност операција ваздухопловом;
- d) дужан онемогућити онеспособљавање, искључење или брисање података током лета са регистратора података лета (ако такви постоје);
- e) дужан онемогућити онеспособљавање или искључење уређаја за снимање разговора у пилотској кабини током лета (ако такви постоје), осим ако сматра да би снимљени подаци, који би иначе били избрисани аутоматски, били сачувани за каснију истрагу несреће или инцидента;
- f) дужан осигурати да је извршен претполетни преглед ваздухоплова;
- g) одговоран да осигура да неће отпочети лет ако је било који члан посаде онеспособљен за вршење дужности из било којег разлога или неће продужити лет даље од првог погодног мјеста за слијетање у случају када је способност летачке посаде значајно умањена из било којег разлога;
- h) дужан, у ситуацијама у случају опасности које захтијевају тренутне одлуке и поступке, предузети било коју радњу коју сматра потребном у датим околностима.
- (2) Вођа ваздухоплова или други члан посаде који је адекватно квалификован и којег је вођа ваздухоплова овластио да управља ваздухопловом, може одступити од важећих прописа и оперативних процедура у интересу сигурности летења.
- (3) О сваком кршењу прописа и оперативних процедура вођа ваздухоплова или други члан посаде, који је адекватно квалификован и којег је вођа ваздухоплова овластио да управља ваздухопловом, мора поднијети извјештај БХДЦА о предузетим активностима у најкраћем могућем року.

Члан 14.

(Овлаштења вође ваздухоплова)

Вођа ваздухоплова је дужан осигурати да се особе које се превозе ваздухопловом понашају у складу са законитим командама датим у сврху обезбјеђења сигурности ваздухоплова, особа или имовине.

Члан 15.

(Преносиви електронски уређаји)

Вођа ваздухоплова је дужан предузети потребне мјере како би осигурао да ниједна особа не користи преносиве електронске уређаје на ваздухоплову током лета, који могу неповољно утицати на рад система и опреме ваздухоплова.

Члан 16.

(Алкохол и наркотици)

Вођа ваздухоплова не смије дозволити уношење алкохола или наркотика у ваздухоплов, или укрцавање особе под утицајем алкохола или наркотика у мјери да сигурност ваздухоплова или путника може бити угрожена.

Члан 17.

(Угрожавање сигурности летења)

Вођа ваздухоплова мора предузети разумне мјере како би осигурао да ниједна особа несмотрено или немарно не поступа или пропусти да поступа:

- a) тако да доводе у опасност ваздухоплов или особе на ваздухоплову;
- b) тако да проузрокује или дозволи да ваздухопловом угрози било коју особу или имовину на земљи.

Члан 18.

(Потребни документи на ваздухоплову)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да се на ваздухоплову налазе следећи документи:

- a) увјерење о регистрацији;
- b) увјерење о пловидбености;
- c) увјерење о буци (ако је примјенљиво);
- d) дозвола за рад радио станице;
- e) потврда за пружање услуга из ваздуха;
- f) осигурање према трећим особама;
- g) налог за лет.

(2) Члан летачке посаде, на сваком лету, мора носити важећу летачку дозволу са одговарајућим овлашћењем за сврху лета.

Члан 19.

(Приручници)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да се на ваздухоплову налазе следећи приручници:

- a) оперативни приручник;
- b) важећи летачки приручник за ваздухоплов;
- c) листа минималне опреме (ако је примјенљиво).

Члан 20.

(Додатне информације и обрасци)

Вођа ваздухоплова мора осигурати да се, овисно о врсти и рејону операција на ваздухоплову за сваки лет налази:

- a) техничка књижица ваздухоплова;
- b) најављени план лета, ако се захтијева за лет;
- c) обавјештење о било којем посебном терету који се превози укључујући опасне материје;
- d) одговарајуће рутне, прилазне и одлазне карте аеродрома;
- e) листу терета и путника, ако се захтијева за лет;
- f) обрасци за извјештавање о догађајима;
- g) процедуре и таблица визуелних сигнала у случају пресретања од војног ваздухоплова;
- h) било које изузеће за намјеравани лет.

Члан 21.

(Право на инспекцију)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да особе које овласти БХДЦА, у било које вријеме имају слободан приступ ваздухоплову.

(2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да се особе које овласти БХДЦА, могу несметано укрцати и летити на било којем ваздухоплову.

(3) У случају вршења провјере у лету потребна је претходна најава.

Члан 22.

(Приступ документацији и евиденцији)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора:

a) особи коју овласти БХДЦА дозволити приступ техничкој документацији и евиденцији која се односи на летачке операције и одржавање ваздухоплова;

b) дати на увид документе и евиденцију, на захтјев особе коју овласти БХДЦА.

(2) Вођа ваздухоплова мора дозволити, особи коју овласти БХДЦА, приступ документацији која се налази на ваздухоплову.

Члан 23.

(Чување документације)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да оригинални документи или копије које се чувају одређени период, буду евидентирани и сачувани, чак и у случају престанка рада дотичног оператора.

Члан 24.

(Чување, приступ и кориштење података са регистратора података лета)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да:

a) у случају несреће или инцидента деактивира регистратор података лета и да се подаци сачувају;

b) подаци чувани послуже несреће у периоду од 60 дана у случају инцидента који потпада под обавезно извјештавање, осим ако главни истражитељ другачије не одлучи.

(2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора, на захтјев главног истражитеља, учинити доступним сачуване податке са регистратора лета.

(3) Подаци добијени са регистратора података лета и уређаја за снимање разговора у пилотској кабини се смију користити само за:

a) истраживање несреће или инцидента који потпада под обавезно извјештавање;

b) у сврху испитивања пловидбености или одржавања ваздухоплова које врши носилац потврде за пружање услуга из ваздуха.

Члан 25.

(Изнајмљивање ваздухоплова)

У случају изнајмљивања ваздухоплова од стране другог носиоца потврде за пружање услуга из ваздуха или власника, носилац потврде за пружање услуга из ваздуха, односно купац, ће бити одговоран за операције и одржавање ваздухоплова.

ДИО ДРУГИ - УТВРЂИВАЊЕ ИСПУЊЕНОСТИ УСЛОВА И НАДЗОР

Члан 26.

(Услови за издавање потврде за пружање услуга из ваздуха)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора оперисати ваздухопловом у складу са условима и спецификацијама операција Потврде за пружање услуга из ваздуха.

-
- (2) Подносилац захтјева за издавање или измјену потврде за пружање услуга из ваздуха је дужан дозволити да особа коју овласти БХДЦА испита сигурносне аспекте предложених операција.
- (3) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора имати организациону структуру способну да врши оперативну контролу и надзор за било који лет вршен под условима прописан спецификацијом операција.
- (4) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора именовати руководећу особу која је довољно стручна и може осигурати да се операције и одржавање ваздухоплова могу финансирати и вршити до прихватљивог нивоа.
- (5) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да се сваки лет извршава у складу са правилима утврђеним у Оперативном приручнику.
- (6) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора уредити одговарајуће објекте за земаљско опслуживање ваздухоплова, било у сопственој режији или узимањем под уговор.
- (7) Потврда за пружање услуга из ваздуха ће бити суспендована, повучена или ће поједине операције бити ограничене, ако БХДЦА утврди да носилац потврде за пружање услуга из ваздуха не може вршити сигурне операције.
- (8) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да је ваздухоплов опремљен и да је посада квалификована у складу са захтјевима за рејон и врсту операција.
- (9) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха се мора придржавати захтјева за одржавањем ваздухоплова у складу са важећим прописима.

Члан 27.

(Издавање, измјена и важење Потврде за пружање услуга из ваздуха)

- (1) Потврда за пружање услуга из ваздуха ће бити издата, измијењена и бити важећа ако је:
- издато увјерење о пловидбености ваздухоплова;
 - успостављена одговарајућа организација;
 - успостављен систем квалитета;
 - испуњен прописани програм обуке;
 - испуњен прописани програм за одржавање ваздухоплова;
 - испуњени захтјеви прописани чланом 26. овог Правилника.
- (2) Услови који су прописани за добијање Потврде за пружање услуга из ваздуха важе и за продужење исте.
- (3) Потврда за пружање услуга из ваздуха се издаје на временски период од дванаест (12) мјесеци.
- (4) Период наведен у претходном ставу може бити и краћи уколико оператор то захтијева или уколико БХ ДЦА процјени да ће у прописаном року од дванаест мјесеци престати испуњеност неког од прописаних услова за издавање потврде.

Члан 28.

(Административни захтјеви)

- (1) Захтјев за добијање, промјену или продужење потврде за пружање услуга из ваздуха садржи:
- пуни назив предузећа и адресу;
 - опис планираних операција;

-
- c) опис организационе структуре;
 - d) име и презиме руководеће особе;
 - e) име и презиме одговорних особа у предузећу, укључујући особе одговорне за летачке операције, систем одржавања, обуку посаде и земаљске операције са њиховим квалификацијама и искуством у ваздухопловству;
 - f) оперативни приручник;
 - g) систем одржавања ваздухоплова: приручник управљања организацијом за континуирану пловидбеност, компанијски систем одржавања, књижицу техничког одржавања ваздухоплова и копију уговора између предузећа и организације за одржавање ваздухоплова;
 - h) број ваздухоплова.
- (2) Захтјев за издавање, продужење или измјену/допуну потврде за пружање услуга из ваздуха, уз сву потребну документацију која се доставља у два примјерка, подноси се Дирекцији за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине.
 - (3) Захтјев за добијање потврде за пружање услуга из ваздуха се подноси најкасније 90 дана прије датума почетка намјераваних операција.
 - (4) Оперативни приручник се подноси најкасније 60 дана прије почетка намјераваних операција.
 - (5) Захтјев за измјену/допуну потврде за пружање услуга из ваздуха се подноси најкасније 30 дана прије почетка намјераваних операција.
 - (6) Захтјев за продужење важења потврде за пружање услуга из ваздуха се подноси најкасније 60 дана прије истека датума важења потврде.
 - (7) Уколико се захтјев за продужење потврде за пружање услуга из ваздуха поднесе по истеку важности истог, тада се сматра да је оператор поднио захтјев први пут и провешће се поступак за прво издавање потврде за пружање услуга из ваздуха.
 - (8) У случају да оператор, послије поништења потврде за пружање услуга из ваздуха, поднесе захтјев за добијање исте, сматраће се да је захтјев поднесен први пут и провешће се поступак за прво издавање потврде за пружање услуга из ваздуха.
 - (9) БХДЦА мора бити упозната најмање десет дана прије намјераване замјене руководеће особе.
 - (10) Изглед захтјева за добијање потврде за пружање услуга из ваздуха дат је у Анексу 6 овог Правилника.

Члан 29.

(Изглед и садржај Потврде за пружање услуге из ваздуха)

- (1) Потврда за пружање услуге из ваздуха садржи:
 - a) пуни назив предузећа и адресу;
 - b) датум издавања и период важења;
 - c) одобрене врсте операција;
 - d) врсту ваздухоплова одобрену за кориштење;
 - e) регистрациону ознаку одобрених ваздухоплова;
 - f) одобрено подручје операција;
 - g) посебна ограничења;

h) посебна одобрења.

(2) Изглед Потврде за пружање услуга из ваздуха са спецификацијама операција дат је у Анексу 9 овог Правилника.

Члан 30.

(Управљање и организациона структура носиоца потврде за пружање услуга из ваздуха)

- (1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора да успостави ефикасну структуру управљања како би осигурао сигурно управљање операцијама ваздухоплова.
- (2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је дужан да образложи БХДЦА да је организациона структура оговарајућа и у складу са врстом и обимом операција.
- (3) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора да одреди кључне особе одговорне за ефикасно управљање предузећем. Имена особа, као и опис њихових дужности и одговорности, се треба налазити у Оперативном приручнику.
- (4) Особа која је именована као кључна особа од стране једног носиоца потврде, не смије бити именована од стране другог носиоца потврде за пружање услуга из ваздуха, осим по одобрењу БХДЦА.
- (5) Ако БХДЦА одобри, више од једне кључне позиције може бити попуњено са једном особом.
- (6) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је дужан да запосли довољан број чланова посаде за планиране операције, који су обучени и провјерени у складу са захтјевима овог Правилника.
- (7) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је дужан да запосли довољан број обученог земаљског особља зависно од природе и обима операција.
- (8) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха, који је уговором везан за друге организације у смислу обезбјеђења одређених система за одржавање, сноси одговорност за одржавање ваздухоплова и има увид да та организација одржава прописане стандарде.
- (9) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је дужан да ангажује довољан број особља за надзор операција и одржавање ваздухоплова зависно од природе и обима операција.
- (10) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је дужан да осигура да на матичном аеродрому има довољно радног простора у циљу олакшања сигурности летачких операција.
- (11) Организациона структура мора бити способна за брзу дистрибуцију оперативних инструкција и осталих информација без закашњења.
- (12) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора обезбиједити довољан број приручника и осталих докумената свим запосленим.

ДИО ТРЕЋИ - ОПЕРАТИВНЕ ПРОЦЕДУРЕ

Члан 31.

(Оперативна контрола и надзор)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха врши оперативну контролу и дужан је да успостави и одржава метод надгледања летачких операција.

Члан 32.

(Оперативни приручник)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха дужан је да обезбиједи Оперативни приручник за употребу и давање смјерница запосленом особљу.

Члан 33.

(Оспособљеност радног особља)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да је сво особље, одређено или директно укључено у земаљске или летачке операције:

- a) адекватно обучено;
- b) демонстрирало способност у извршавању додијелиених дужности;
- c) свјесно својих одговорности и међуповезаности радних задатака за обављање операција у цјелини.

Члан 34.

(Успостављање радних процедура)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је дужан да успостави стандардне радне процедуре и инструкције, за сваки тип ваздухоплова, које укључују дужности особља за опслуживање ваздухоплова и летачког особља за све врсте операција на земљи и у ваздуху.

(2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је дужан да успостави систем листа за провјеру (*check list*) који користе чланови летачке посаде у свим фазама летачких операција током нормалних, абнормалних и поступака у случају нужде.

Члан 35.

(Кориштење Службе контроле летења)

Управљање ваздухопловом у контролисаном ваздушном простору по правилима инструменталног летења дозвољено је ако:

- a) је поднесен план летења;
- b) постоји одобрење Службе контроле летења.

Члан 36.

(Одобрење мјеста за слијетање хеликоптера од стране оператора)

Носилац потврде за услуге из ваздуха је дужан да интерно одобри кориштење мјеста за слијетање хеликоптера које је одговарајуће за тип хеликоптера и операције које се изводе.

Члан 37.

(Минимум за кориштење аеродрома)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је дужан да успостави минимуме за кориштење појединог аеродрома.

(2) Минимум за кориштење аеродрома не смије бити мањи од минимума који успоставља БХДЦА или друга држава у којој се аеродром налази.

(2) Минимум за кориштење аеродрома може бити у форми комерцијално произведених и признатих прилазних и одлазних карата.

(3) Приликом успостављања минимума за кориштење аеродрома носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора узети у обзир:

- a) тип, перформансе и карактеристике управљивости ваздухоплова;
- b) састав летачке посаде, њихову способност и искуство;
- c) димензије и карактеристике полетно - слетне стазе или мјеста за слијетање хеликоптера;
- d) адекватност и карактеристике расположивих визуелних и невизуелних земаљских средстава;

-
- e) расположиву навигацијску опрему на ваздухоплову и/или контролу путање лета током полијетања, прилаза на слијетање, пристајања, лебедења, слијетања, протрчавања и неуспјелог прилаза за слијетање;
 - f) препреке у прилазној равни, зони неуспјелог прилаза и одлазној равни за случај процедура у нужди и потребно надвишавање истих;
 - g) висину надвишавања препрека за процедуре инструменталног прилаза на слијетање;
 - h) начин одређивања и извјештавања о метеоролошким условима.
- (4) Минимум за врсту прилаза на слијетање и слијетање се сматра примјенљивим ако:
- a) опрема на земљи, приказана на прилазној карти и која се захтијева за ту врсту прилаза, је у исправном стању;
 - b) системи на ваздухоплову, који се захтијевају за ту врсту прилаза на слијетање, су у исправном стању;
 - c) перформансе ваздухоплова, које се захтијевају за ту врсту прилаза, су задовољене;
 - d) летачка посада је оспособљена за ту врсту прилаза за слијетање.

Члан 38.

(Прилазне и одлазне процедуре)

- (1) Вођа ваздухоплова је дужан да користи прилазне и одлазне процедуре које прописује БХДЦА или држава на чијој се територији налази аеродром, односно држава која је надлежна за мјесто слијетања на мору у случају операција хеликоптера у међународним водама.
- (2) Вођа ваздухоплова може, на основу одобрења контроле летења одступити од прописаних одлазних и прилазних рута обезбјеђујући сигурно надвишавање препрека.
- (3) Завршно прилажење на слијетање мора бити у визуелним условима или у складу са успостављеним инструменталним процедурама за слијетање.

Члан 39.

(Процедуре за смањење буке)

Вођа ваздухоплова мора осигурати да се током операција ваздухоплова ефекат буке ваздухоплова сведе на најмању могућу мјеру.

Члан 40.

(Руте и подручје операција)

Вођа ваздухоплова мора осигурати да се операције извршавају у складу са ограничењима на рутама или подручју операција, које објављује БХДЦА или други надлежни орган, када се лет одвија ван територије БиХ.

Члан 41.

(Операције у ваздушном простору са смањеним вертикалним раздвајањем)

Операције у ваздушном простору са смањеним вертикалним раздвајањем, гдје се на основу регионалног споразума о навигацији, примјењује вертикално раздвајање од 300 м, су дозвољене само ако постоји одобрење које издаје БХДЦА.

Члан 42.

(Операције у ваздушном простору са захтјевом за посебном опремом за навигацију)

Операције у ваздушном простору са захтјевом за посебном опремом за навигацију гдје су, на основу регионалног споразума о навигацији, прописани захтјеви за посебном опремом за навигацију су дозвољене само ако постоји одобрење које издаје БХДЦА.

Члан 43.

(Одређивање минималних висина лета)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора одредити, за летове који се врше по правилима инструменталног летења, метод одређивања минималних висина лета за безбједно надвишавање препрека.

Члан 44.

(Одређивање минималне количине горива за лет)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора успоставити начин одређивања минималне количине горива у сврху планирања лета како би осигурао да се на сваком лету носи довољна количина горива као и одговарајућа резерва у случају одступања од плана лета.

Члан 45.

(Смјештај пртљага и терета)

Вођа ваздухоплова мора осигурати да је сав пртљак и терет у ваздухоплову смјештен и причвршћен на одговарајући начин и да се не може помјерати током лета.

Члан 46.

(Смјештај путника)

Вођа ваздухоплова мора осигурати да сви путници у ваздухоплову имају сједиште и да буду распоређени тако да у случају евакуације, могу помоћи при истој, а не да је ометају.

Члан 47.

(Информисање путника)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да су особе, које се превозе ваздухопловом и које су повезане са пружањем услуга из ваздуха, а нису чланови посаде, упознате са посебним поступцима током извршавања одређених врста радова, као и да су упознате са одредбама става (2) овог члана.

(2) Вођа ваздухоплова мора осигурати да су чланови посаде и путници упознати са мјестом и начином употребе:

- a) сједишних веза;
- b) излазима у случају опасности;
- c) појасевима за спасавање;
- d) кисеоничком опремом у нужди, ако је примјенљиво;
- e) остале опреме у нужди за индивидуалну употребу, укључујући листу са инструкцијама за путнике у случају нужде, ако је предвиђено.

(3) Вођа ваздухоплова мора осигурати да су све особе на ваздухоплову упознате са мјестом и начелним принципом кориштења опреме у нужди за колективну употребу.

(4) Вођа ваздухоплова мора осигурати да су, у случају опасности у лету, путници упознати са поступцима у опасности у складу са околностима исте.

Члан 48.

(Припрема лета)

Вођа ваздухоплова не смије отпочети лет ако није сигуран да:

- a) ваздухоплов је у пловидбеном стању и да је потребно одржавање извршено у складу са прописима о одржавању ваздухоплова;
- b) инструменти и опрема која се захтијева за лет су у оперативном стању;
- c) документи, обрасци и додатне информације које се захтијевају овим Правилником су на ваздухоплову;
- d) важеће мапе, прилазне и одлазне карте су на располагању и обухватају планиране операције;
- e) земаљска средства и службе које се захтијевају за планирани лет су оперативне и адекватне;
- f) обезбјеђење у погледу количине горива, мазива и кисеоника, минималних висина лета, минимума за аеродроме, расположивих алтернативних аеродрома, када је захтијевано, може бити испуњено за планирани лет;
- g) терет је правилно распоређен и безбједно учвршћен;
- h) маса ваздухоплова, прије полијетања, омогућава сигуран лет;
- i) оперативно ограничење садржано у летачком приручнику ваздухоплова је задовољено.

Члан 49.

(Одабир аеродрома)

(1) За лет који се врши у складу са правилима инструменталног летења мора бити одређен и наведен у плану лета најмање један алтернативни аеродром за аеродром одређења.

(2) Одступања од става (1) овог члана су могућа само у сљедећим случајевима:

- a) трајање лета и преовлађујући метеоролошки услови су такви да се са сигурношћу може утврдити да се у предвиђено вријеме прилажења на слијетање и слијетање, као и разумно вријеме прије и после тога, може бити извршено у визуелним условима;
- b) аеродром намјераваног слијетања је изолован и не постоји адекватан алтернативни аеродром.

Члан 50.

(Планирање минималних метеоролошких услова за лет по инструментима)

Вођа ваздухоплова мора прије полијетања предузети све мјере у циљу сигурног извршења лета, узимајући у обзир посљедње информације, извјештај о времену и прогнозу у погледу метеоролошке ситуације на рути и аеродрому намјераваног слијетања.

Члан 51.

(Подношење плана лета)

Вођа ваздухоплова мора осигурати да је план лета поднесен контроли летења прије отпочињања лета у контролисаном ваздушном простору, као и прије полијетања, односно слијетања на контролисани аеродром.

Члан 52.

(Пуњење и пражњење горива са путницима у ваздухоплову)

(1) Вођа ваздухоплова мора осигурати да се ваздухоплов не пуни горивом када се путници укрцавају, односно искрцавају, осим ако је присутан вођа ваздухоплова, други члан посаде или остало квалификовано особље, које може отпочети и усмјеравати евакуацију ваздухоплова на најбржи могући начин.

(2) Ако се ваздухоплов пуни горивом са путницима у ваздухоплову или путницима који се укрцавају или искрцавају, потребно је успоставити двоструку комуникациону везу помоћу унутрашњег комуникационог система ваздухоплова, или на други начин одржавати везу између земаљског особља које надгледа пуњење горивом и вође ваздухоплова, другог члана посаде или осталог квалификованог особља.

Члан 53.

(Радно мјесто члана летачке посаде)

Члан летачке посаде се мора:

- a) налазити на свом радном мјесту у пилотској кабини током полијетања и слијетања;
- b) налазити на свом радном мјесту током осталих фаза лета, осим ако је његово одсуство потребно ради обављања послова везаних за операције ваздухоплова или физиолошких потреба, обезбјеђујући при томе да је најмање један квалификован пилот за командама ваздухоплова.

Члан 54.

(Сједиште, сигурносни појас и рамене везе)

(1) Члан посаде мора:

- a) бити везан сигурносним појасом и раменим везама током полијетања и слијетања, и када год то одлучи вођа ваздухоплова у интересу сигурности летења;
- b) имати везан сигурносни појас када се налази у пилотској кабини и током осталих фаза лета.

(2) Путници у ваздухоплову морају бити везани сигурносним појасевима током полијетања, слијетања и вожења и када год то одлучи вођа ваздухоплова или други члан посаде који је адекватно квалификован и којег је вођа ваздухоплова овластио да управља ваздухопловом у интересу сигурности летења.

(3) Вођа ваздухоплова мора осигурати да свака особа заузима једно сједиште у ваздухоплову и да једино одрасла особа са дјететом, старости до двије године, може заузимати једно сједиште при чему је дијете везано посебним везама за ту особу.

Члан 55.

(Обезбјеђење путничке кабине)

(1) Вођа ваздухоплова мора осигурати да су, прије вожења за полијетање, полијетања и слијетања, сви прописани излази и путеви у случају опасности неометани.

(2) Вођа ваздухоплова мора осигурати да је прије полијетања и слијетања, и када год то сматра потребним, у интересу сигурности, сва опрема и пртљаг учвршћена на одговарајући начин.

Члан 56.

(Пристапачност опреме за случај опасности)

Вођа ваздухоплова мора осигурати да релевантна опрема за случај опасности буде лако пристапачна за непосредну употребу.

Члан 57.

(Пушење у ваздухоплову)

Вођа ваздухоплова мора осигурати да пушење у ваздухоплову није дозвољено.

Члан 58.

(Метеоролошки услови)

(1) У лету који се врши по правилима инструменталног летења вођа ваздухоплова или други члан посаде који је адекватно квалификован и којег је вођа ваздухоплова овластио да управља ваздухопловом не смије започети полијетање и наставити лет после тачке на којој се врши промјена плана лета, осим ако расположиве информације не указују да ће очекивани метеоролошки услови на аеродрому одређене бити на или изнад прописаног минимума за слијетање, или у случају алтернативног аеродрома изнад прописаног минимума за слијетање.

(2) У лету који се врши по правилима визуелног летења вођа ваздухоплова или други члан посаде који је адекватно квалификован и којег је вођа ваздухоплова овластио да управља ваздухопловом, не смије започети полијетање, осим ако расположиве информације не указују да ће очекивани метеоролошки услови на рути или дијелу руте, у одговарајуће вријеме, бити такви да омогућују летење у складу са овим Правилима.

(3) Лет не смије бити настављен према аеродрому одређене, осим ако расположиве метеоролошке информације не указују да ће вријеме на том аеродрому или алтернативном аеродрому, у предвиђено вријеме доласка, бити на или изнад одређеног минимума за слијетање.

Члан 59.

(Лед и остале наслага на ваздухоплову)

(1) Вођа ваздухоплова не смије започети полијетање, осим ако спољашне површине ваздухоплова нису чисте од наслага које могу негативно утицати на перформансе и/или управљивост, осим ако је то одобрено у летачком приручнику за ваздухоплов или другом одговарајућем документу.

(2) Вођа ваздухоплова не смије започети полијетање у познатим или очекиваним условима залеђивања, осим ако је ваздухоплов одобрен и опремљен за такве услове.

Члан 60.

(Количина горива и уља)

Вођа ваздухоплова не смије започети лет осим ако није сигуран да ваздухоплов садржи планирану количину горива и уља да заврши лет сигурно, узимајући у обзир очекиване оперативне услове.

Члан 61.

(Услови за полијетање)

Прије отпочињања полијетања, вођа ваздухоплова мора бити сигуран, да се на основу расположивих информација, временским условима на аеродрому и полетно - слетној стази која се намјерава користити, полијетање и одлет се могу извршити сигурно.

Члан 62.

(Примјена минимума за полијетање)

Прије отпочињања лета, вођа ваздухоплова мора бити сигуран да је видљивост уздуж полетно-слетне стазе, преовлађујућа видљивост и висина доње базе облака у правцу полијетања, једнака или боља од одговарајућег минимума за полијетање.

Члан 63.

(Минимална висина лета)

Вођа ваздухоплова мора осигурати да се ваздухопловом не лети испод прописане минималне висине лета, осим када је то потребно због прилажења за слијетање и/или полијетање.

Члан 64.

(Увјежбавање поступака за опасност током лета)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да се увјежбавање поступака за опасност током лета који захтијевају примјену поступака за опасност или увјежбавање летења по инструментима у вјештачким условима не предузима током вршења услуга из ваздуха.

Члан 65.

(Контрола потрошње горива у лету)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је дужан успоставити процедуру којом се обезбјеђује редовна провјера потрошње горива у лету.

Члан 66.

(Кориштење кисеоника у лету)

Летење, у кратком трајању, на висинама изнад 10 000 ft се може предузети без допунског кисеоника у складу са процедурама садржаним у Оперативном приручнику.

Члан 67.

(Опасно приближавање земљи)

Вођа ваздухоплова мора осигурати да се у случају опасног приближавања земљи, ученог од стране било којег члана посаде или помоћу уређаја за упозорење на опасно приближавање земљи (ако постоји), одмах предузме одговарајући поступак у циљу успостављања сигурних услова лета.

Члан 68.

(Услови током прилажења за слијетање и слијетање)

- (1) Вођа ваздухоплова, прије отпочињења прилажења за слијетање и слијетање, мора бити сигуран, у складу са информацијама које су му на располагању, да вријеме на аеродрому и услови на полетно-слетној стази коју намјерава да користи, неће спријечити сигурно прилажење на слијетање, слијетање и неуспјело прилажење, имајући у виду све релевантне перформансе ваздухоплова.
- (2) Прилажење на слијетање смије се започети само ако је вођа ваздухоплова сигуран да може бити извршено на безбједан начин.

Члан 69.

(Започињање и настављање прилажења за слијетање)

- (1) Вођа ваздухоплова може започети прилажење на слијетање по инструментима без обзира на извјештену видљивост уздуж полетно-слетне стазе или преовлађујућу видљивост, али прилажење за слијетање се не смије наставити даље од спољнег маркера или еквивалентне позиције, ако је извјештена видљивост уздуж полетно-слетне стазе или преовлађујућа видљивост мања од одговарајућег прописаног минимума за слијетање.
- (2) Ако је у случају прелијетања спољнег маркера или еквивалентне позиције извјештена видљивост уздуж полетно-слетне стазе или преовлађујућа видљивост испод одговарајућег прописаног минимума за слијетање, прилажење на слијетање се може наставити до висине одлуке или до минималне висине за снижавање.
- (3) Ако не постоји спољни маркер или еквивалентна позиција, вођа ваздухоплова мора донијети одлуку да настави прилажење за слијетање или прекине прилажење прије снижавања испод висине од 1000ft изнад аеродрома током прилажења за слијетање.
- (4) Прилажење за слијетање смије се наставити испод висине одлуке или минималне висине снижавања и извршити слијетање под условом да су успостављени и одржавани визуелни показатељи на висини одлуке или минималној висини снижавања.

Члан 70.

(Дневник ваздухоплова)

Вођа ваздухоплова је одговоран за попуњавање дневника ваздухоплова, ако исти постоји.

Члан 71.

(Извјештавање о догађајима)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора извјештавати БХДЦА о било којем инциденту, озбиљном инциденту или несрећи у складу са Правилником о извјештавању о догађајима.

ДИО ЧЕТВРТИ- ОПЕРАЦИЈЕ ВАЗДУХОПЛОВА У СВИМ ВРЕМЕНСКИМ УСЛОВИМА

Члан 72.

(Услови за одобрење)

- (1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха врши операције у свим временским условима у складу са прописаним захтјевима Заједничких ваздухопловних власти - Операције у свим временским условима (*Joint Aviation Requirements-All Weather Operations*).
- (2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора успоставити процедуре за вршење операција у свим временским условима.
- (3) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је дужан поднијети захтјев БХДЦА за одобрење вршења операција у свим временским условима и процедуре за вршење истих унијети у Оперативни приручник.

ДИО ПЕТИ - ПЕРФОРМАНСЕ ВАЗДУХОПЛОВА

Члан 73.

(Перформансе и сагласност са Правилима летења)

- (1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да сви ваздухоплови који врше услуге из ваздуха оперишу у складу са захтјевима овог Правилника.
- (2) Вођа ваздухоплова мора, користећи све расположиве податке, бити сигуран да је, имајући у виду перформансе ваздухоплова у условима који се очекују за намјеравани лет, и у односу на било коју препреку на аеродрому полијетања, намјераваној руту и аеродрому слијетања, у стању да изврши полијетање, достигне и одржава сигурну висину и изврши сигурно слијетање на аеродрому одређенења.
- (3) Вођа ваздухоплова мора бити сигуран да су перформансе ваздухоплова одговарајуће да омогуће сагласност са Правилима летења и било којим другим ограничењем за лет или ваздушни простор у коме се лет извршава.
- (4) Управљање ваздухопловом изнад густо насељених градова, насеља или изнад већег скупа људи на отвореном није дозвољено осим:
 - a) ако се лет врши на таквој висини да у случају било којег отказа се може извршити слијетање без опасности по особе или имовину на земљи;
 - b) ако је неопходно због полијетања и слијетања;
 - c) ако одобри БХДЦА.

Члан 74.

(Перформансе авиона)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је дужан да, за авион ангажован за пружање услуга из ваздуха и коме је БХДЦА дозволила да оперише на висинама мањим од 150м (500 ft) изнад земље или воде, изнад насеља или већег скупа људи на отвореном и који није у стању у случају отказа критичне погонске групе да одржава хоризонталан лет:

- a) успостави програм обуке за чланове летачке посаде који укључује припрему, показивање или увјежбавање оперативних поступака који су потребни да се минимизирају посљедице отказа погонске групе;
- b) осигура да су све особе на авиону упознате са поступцима који се врше у случају принудног слијетања;

с) осигура да све особе на авиону носе одговарајућу заштитну опрему зависно од врсте операција.

Члан 75.

(Перформансе хеликоптера)

- (1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је дужан да:
- а) осигура да је хеликоптер који врши услуге из ваздуха изнад густо насељеног подручја са врло израженим високим природним или вјештачким препрекама:
- 1) одобрен у Категорији А или еквивалент прихватљив и одобрен од БХДЦА;
- 2) управљан на такав начин, с обзиром на масу и услове лета, да је у случају отказа критичне погонске групе, у стању да се одржи у хоризонталном лету са било којим теретом, осим ако се не предузимају посебне мјере да се умањи опасност за особе и имовину на земљи;
- 3) одобрен у Категорији Б или еквивалент, изузетно и са претходним одобрењем од БХДЦА. Посебне мјере се предузимају како би се умањила опасност за особе и имовину на земљи.
- б) осигура да је хеликоптер који врши услуге из ваздуха изнад подручја које није густо насељено са израженим високим природним или вјештачким препрекама одобрен у Категорији А или Б, или еквивалент, прихватљив и одобрен од БХДЦА.
- с) за хеликоптер који врши услуге из ваздуха који, у случају отказа критичне погонске групе, није у стању да одржи хоризонталан лет или изврши сигурно принудно слијетање:
- 1) осигура да су полијетање, слијетање и оперативне процедуре укључене у Оперативни приручник, у циљу умањења посљедица у случају отказа погонске групе;
- 2) успостави програм обуке за чланове посаде који укључује припрему, показивање или увјежбавање оперативних поступака који су потребни да се минимизирају посљедице отказа погонске групе;
- 3) осигура да су све особе на хеликоптеру упознате са поступцима који се врше у случају принудног слијетања;
- 4) осигура да све особе на хеликоптеру носе заштитну опрему која је одговарајућа за врсту операција које се врше.
- 5) осигура да се, у случају превоза путника, хеликоптер и његова погонска група одржавају у складу са прописаним стандардима произвођача, примјењују све модификације са аспекта сигурности, извршавају превентивне радње за одржавањем и да се користи систем за надгледање параметара мотора.
- б) осигура да маса хеликоптера на полијетању, слијетању и током лебдења не прекорачи максималну масу одређену за лебдење са утицајем ефекта земље и свим оперативним погонским групама на одговарајућем режиму рада мотора. Ако су услови такви да се лебдење са утицајем ефекта земље не може успоставити, маса хеликоптера не смије прећи максимално дозвољену одређену за лебдење без утицаја ефекта земље са свим оперативним погонским групама на одговарајућем режиму рада мотора.
- 7) вођа ваздухоплова, при разматрању перформанси хеликоптера, мора узети у обзир висину аеродрома по притиску и околну температуру.

ДИО ШЕСТИ - МАСА И БАЛАНС ВАЗДУХОПЛОВА

Члан 76.

(Захјеви у погледу масе и баланса ваздухоплова)

- (1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да је, током вршења било које операције, оптерећење, маса и тежиште ваздухоплова у сагласности са ограничењима специфицираним у Летачком приручнику ваздухоплова или Оперативном приручнику, ако је више ограничавајући.

(2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора успоставити масу и тежиште ваздухоплова стварним мјерењем тежине прије почетног увођења у оперативну употребу и после тога у интервалима од четири године.

(3) Тежина ваздухоплова се мјери поново ако се ефекат модификација на масу и тежиште ваздухоплова не може са сигурношћу утврдити.

(4) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора одредити масу горива користећи стварну густину или ако је непозната у складу са методом утврђеним у Оперативном приручнику.

Члан 77.

(Оптерећење, маса и баланс ваздухоплова)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора у Оперативном приручнику утврдити начин одређивања масе и баланса ваздухоплова, са или без кориштења оптерећења ваздухоплова за све врсте операција које се врше.

Члан 78.

(Одређивање тежине чланова посаде)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је дужан користити следеће вриједности за тежину чланова посаде:

- a) стварну тежину укључујући ручни пртљаг;
- b) стандардну вриједност за тежину од 85 кг за чланове посаде укључујући ручни пртљаг;
- c) остале вриједности за тежину чланова посаде, ако су прихватљиве за БХДЦА.

(2) Уколико се на лету очекује да вриједност тежине чланова посаде, укључујући ручни пртљаг, прелази стандардну вриједност, носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора користити стварну тежину чланова посаде или додати адекватну вриједност тежине за чланове посаде.

Члан 79.

(Одређивање тежине осталих особа)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је дужан израчунати тежину особа на ваздухоплову, осим чланова посаде, кориштењем стварне тежине сваке особе и стварне тежине пртљага, или кориштењем стандардне вриједности за тежину.

(2) Тежина особа на ваздухоплову, осим чланова посаде, може бити одређена усменим саопштењем од, или у име сваке особе и додавањем унапријед одређене константе за ручни пртљаг и одјећу.

(3) Процедура за одређивање стварне или стандардне тежине, као и процедура усменог саопштења мора бити укључена у Оперативни приручник.

(4) Ако се стварна тежина одређује вагањем, носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да су укључене личне ствари и ручни пртљаг. Вагање се врши непосредно прије укрцавања у ваздухоплов.

(5) Стандардне вриједности тежине су:

- a) за мушкарца 98 кг;
- b) за жену 80 кг;
- c) за ручни пртљаг 6 кг;
- d) појас за спашавање 3 кг, ако је примјенљиво.

(6) Уколико се на лету очекује да значајан број особа, осим чланова посаде, има тежину која прелази стандардну вриједност, носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора одредити стварну тежину сваке особе вагањем или додати адекватну вриједност за тежину сваке особе.

(7) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да је вођа ваздухоплова или други члан посаде који је адекватно квалификован и којег је вођа ваздухоплова овластио да управља ваздухопловом, упознат када се користи нестандардна вриједност тежине за оптерећење ваздухоплова.

ДИО СЕДМИ - ИНСТРУМЕНТИ И ОПРЕМА ВАЗДУХОПЛОВА

Члан 80.

(Опрема и инструменти)

(1) Вођа ваздухоплова не смије започети лет ако опрема и инструменти који се захтијевају овим Правилником нису:

- a) одобрени и уграђени у складу са минималним радним стандардима, као и оперативним и захтјевима о пловидбености;
- b) у исправном стању за врсту операција које се врше, осим ако је предвиђено другачије на основу листе минималне опреме.

(2) Опрема која не подлијеже одобрењу је:

- a) електрична лампа;
- b) уређај за мјерење времена који показује часове, минуте и секунде;
- c) прибор за прву помоћ;
- d) опрема за преживљавање и сигнализацију;
- e) опрема за причвршћивање или сидрење ваздухоплова на мору и копну.

(3) Опрема мора бити тако уграђена да је лако управљива са радног мјеста члана посаде који је користи током лета.

(4) Ако опрему користи више чланова посаде, онда мора бити тако уграђена да је лако управљива са било којег радног мјеста.

(5) Инструменти које користи било који члан летачке посаде морају бити уграђени тако да омогуће члану летачке посаде да лако види показивање истог са свог радног мјеста, са минималним одступањем од осе сједења и линије погледа која се заузима када се гледа напријед дуж линије лета.

Члан 81.

(Уређаји за заштиту струјног кола)

Вођа ваздухоплова не смије започети лет ако се на ваздухоплову не налазе резервни осигурачи одговарајуће номиналне снаге за замјену током лета.

Члан 82.

(Свјетла на ваздухоплову)

Вођа ваздухоплова не смије започети лет ноћу ако ваздухоплов није опремљен:

- a) свјетлима против судара;
- b) освјетљењем свих инструмената и опреме, помоћу електро система ваздухоплова, за сигурно управљање ваздухопловом;
- c) освјетљењем простора за смјештај путника помоћу електро система ваздухоплова;

-
- d) цепним лампама за сваког члана посаде;
 - e) навигационим/позиционим свјетлима ваздухоплова;
 - f) свјетлима за слијетање.

Члан 83.

(Радио комуникацијска и радио навигацијска опрема)

Када се захтијева радио комуникацијска и радио навигацијска опрема, вођа ваздухоплова не смије вршити операције ваздухопловом ако ваздухоплов није опремљен са слушалицама и микрофоном, као и дугметом за предају порука уграђеним на командама лета за сваког пилота и/или члана посаде на његовом радном мјесту.

Члан 84.

(Операције дању по правилима визуелног летења)

Вођа ваздухоплова не смије започети лет који се врши дању у складу са правилима визуелног летења ако ваздухоплов није опремљен са летним и навигацијским инструментима као што су:

- a) магнетни компас;
- b) уређај за мјерење времена који показује часове, минуте и секунде;
- c) осјетљиви висиномјер;
- d) показивач брзине.

Члан 85.

(Операције по правилима инструменталног летења)

Вођа ваздухоплова не смије започети лет који се врши у складу са правилима инструменталног летења ако ваздухоплов није опремљен са летним и навигацијским инструментима и осталом припадајућом опремом као што су:

- a) магнетни компас;
- b) уређај за мјерење времена који показује часове, минуте и секунде;
- c) један осјетљиви висиномјер са скалом у фитама и могућношћу подешавања барометарског притиска;
- d) показивач брзине са могућношћу гријања пито цијеви;
- e) показивач вертикалне брзине;
- f) за авионе показивач скретања и клизања, а за хеликоптере показивач клизања;
- g) за авионе један, а за хеликоптере два вјештачка хоризонта;
- h) стабилизовани индикатор правца;
- i) показивач спољне температуре ваздуха са показивачем у степенима целзијусових;
- j) алтернативни довод статичког притиска за висиномјер, брзиномјер и вариометар;
- k) индикатор за адекватно напајање жироскопа електричном енергијом.

Члан 86.

(Операције ноћу по правилима визуелног летења)

Вођа ваздухоплова не смије започети лет који се врши ноћу у складу са правилима визуелног летења или дању када се положај ваздухоплова одређује на основу показивања једног или више инструмената, осим ако је ваздухоплов опремљен са летним и навигацијским инструментима и осталом припадајућом опремом као што су:

- a) магнетни компас;
- b) уређај за мјерење времена који показује часове, минуте и секунде;
- c) један осјетљиви висиномјер;
- d) показивач брзине;
- e) показивач вертикалне брзине;
- f) за авионе показивач скретања и клизања, а за хеликоптере показивач клизања;
- g) за авионе један, а за хеликоптере два вјештачка хоризонта;
- h) индикатор правца.

Члан 87.

(Уређај за упозорење на опасно приближавање земљи)

(1) Вођа ваздухоплова не смије управљати ваздухопловом на турбински погон са максималном масом на полијетању изнад 5700 кг или са максимално одобреном конфигурацијом сједишта више од девет за који је индивидуална потврда о пловидбености први пут издата 1. јануара 2004. године или касније, или ваздухопловом на турбински погон са максималном масом на полијетању изнад 5700 кг или са максимално одобреном конфигурацијом сједишта више од девет, послје 1. јануара 2007. године, осим ако је опремљен са уређајем за упозорење на опасно приближавање земљи и који има функцију избјегавања терена који се налази испред ваздухоплова.

(2) Уређај за упозорење на опасно приближавање земљи треба аутоматски обезбиједити благовремено и карактеристично упозорење летачкој посади ако је ваздухопов у потенцијално опасној близини земљине површине.

(3) Уређај за упозорење на опасно приближавање земљи минимално треба упозорити на:

- a) велику стопу снижавања;
- b) велики губитак висине послје полијетања или продужавања за поновно прилажење за слијетање;
- c) несигурно надвишавање препрека.

(4) Упозорења из става (3) овог члана могу бити онеспособљена током пружања неких врста услуга из ваздуха и уз сагласност БХДЦА.

Члан 88.

(Уређај за избјегавање судара у ваздуху)

Када је то захтијевано кориштењем ваздушног простора, вођа ваздухоплова не смије управљати ваздухопловом на турбински погон са максималном масом на полијетању изнад 5700 кг или са максимално одобреном конфигурацијом сједишта више од 19 послје 1. јануара 2005. године осим ако је ваздухоплов опремљен уређајем за избјегавање судара у ваздуху са минималним карактеристикама ACAS II уређаја.

Члан 89.

(Опрема за летење у условима залеђивања)

(1) Вођа ваздухоплова не смије управљати ваздухопловом у очекиваним или стварним условима залеђивања осим ако је опремљен и одобрен за вршење операција у условима залеђивања.

(2) Вођа ваздухоплова не смије управљати ваздухопловом у очекиваним или стварним условима залеђивања ноћу осим ако постоји опрема за освјетљењем и уочавањем формирања леда и ако је одобрен за вршење операција у условима залеђивања.

Члан 90.

(Систем међусобне везе летачке посаде)

(1) Вођа ваздухоплова не смије управљати ваздухопловом са вишечланом посадом осим ако је опремљен системом за интерфонску везу између чланова летачке посаде, укључујући слушалице и микрофон, које нису ручног типа, за све чланове летачке посаде.

(2) Чланови летачке посаде за које се захтијева да буду на дужности у пилотској кабини су обавезни да комуницирају помоћу микрофона на висинама испод 10 000 ft.

Члан 91.

(Уређај за снимање разговора у пилотској кабини)

(1) Ваздухоплови чија је индивидуална потврда о пловидбености први пут издата 1. јануара 1987. године или послје, и то авион чија је максимална одобрена тежина на полијетању изнад 27.000 кг и хеликоптер чија је максимална одобрена тежина на полијетању изнад 7.000 кг морају бити опремљени са уређајем за снимање разговора у пилотској кабини. Ако хеликоптер није опремљен са уређајем за регистровање података лета, на једном од канала уређаја за снимање разговора мора бити снимљена брзина окретања главног ротора.

(2) Уређај за снимање разговора у пилотској кабини мора бити у могућности да сними најмање задњих 30 минута разговора.

(3) Уређај за снимање разговора уграђен у авионе за које је индивидуална потврда о пловидбености први пут издата послје 1. јануара 2003. године, а имају максимално одобрену тежину на полијетању од 5700 кг, мора бити у могућности да сними најмање задња два сата разговора.

(4) Уређај за снимање разговора уграђен у хеликоптере за које је индивидуална потврда о пловидбености први пут издата послје 1. јануара 2003. године мора бити у могућности да сними најмање задња два сата разговора.

Члан 92.

(Уређај за регистровање података лета)

(1) Ваздухоплов чија је индивидуална потврда о пловидбености први пут издата 1. јануара 1989. године или послје, и то:

а) авион чија је максимално одобрена тежина на полијетању изнад 27.000 кг мора бити опремљен са тип I уређајем за регистровање података лета и мора бити у могућности да сними најмање задњих 25 сати рада;

б) хеликоптер чија је максимално одобрена тежина на полијетању изнад 7.000 кг мора бити опремљен са тип I V уређајем за регистровање података лета.

(2) Ваздухоплов чија је индивидуална потврда о пловидбености први пут издата 1. јануара 2005. године или послје, и то:

а) авион чија је максимално одобрена тежина на полијетању изнад 5700 кг мора бити опремљен са тип I A уређајем за регистровање података лета;

б) хеликоптер чија је максимално одобрена тежина на полијетању изнад 3175 кг мора бити опремљен са тип I V A уређајем за регистровање података лета и мора бити у могућности да сними најмање задњих десет сати рада.

Члан 93.

(Сједишта, сигурносни појасеви и рамене везе)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха не смије оперисати са ваздухопловом осим ако је опремљен са:

- а) сигурносним појасом, са или без дијагоналних рамених веза или сигурносним раменим везама за свако сједиште намијењено за кориштење путника;
- б) сигурносним раменим везама за свако сједиште чланова летачке посаде, укључујући уређај који аутоматски задржава тијело у случају наглог успорења.

(2) Сигурносни појас и сигурносне рамене везе морају имати једну тачку отпуштања.

Члан 94.

(Индивидуална заштитна опрема)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да је ношење индивидуалне заштитне опреме одговарајуће за врсту операција која се врши и мора бити прописано у Оперативном приручнику.

Члан 95.

(Прибор за прву помоћ)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха не смије оперисати ваздухопловом осим ако је опремљен са прибором за прву помоћ, који мора бити лако приступачан за употребу.

(2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да је прибор за прву помоћ:

- а) провјераван периодично да се утврди његов садржај и стање;
- б) обнављан у правилним временским интервалима у складу са упутством за употребу.

Члан 96.

(Опрема за кисеоник)

(1) Вођа ваздухоплова мора осигурати да се опрема за кисеоник налази на располагању члановима посаде и путницима у довољним количинама за летове на таквим висинама гдје недостатак кисеоника може проузроковати нарушавање способности посаде или штетно утицати на путнике.

(2) Лет у кратком трајању изнад 10 000 ft може се предузети без опреме за кисеоник ако је у складу са процедурама које су садржане у Оперативном приручнику.

Члан 97.

(Ручни апарат за гашење пожара)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха не смије оперисати са ваздухопловом осим ако је опремљен ручним апаратом за гашење пожара који приликом употребе не ствара опасно загађење ваздуха унутар ваздухоплова.

(2) Најмање један ручни апарат за гашење пожара се мора налазити у пилотској кабини као и у свакој путничкој кабини која је одвојена од пилотске кабине и која није лако приступачна летачкој посади.

Члан 98.

(Опрема за пробијање оплате ваздухоплова)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да је обезбјеђена опрема за пробијање оплате ваздухоплова у случају ванредних околности (сјекира или полуга за пробијање оплате ваздухоплова).

Члан 99.

(Означавање тачке на ваздухоплову за улазак насилним путем)

Ако је површина трупа ваздухоплова погодна за разбијање од стране спасилачке екипе у ванредним околностима, носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да је такво мјесто означено на ваздухоплову.

Члан 100.

(Уређај за означавање локације ваздухоплова у случају несреће)

(1) Сви ваздухоплови од 1. јануара 2005. године морају бити опремљени са најмање једним уређајем за означавање локације ваздухоплова у случају несреће када извршавају летове изнад копнених или водених површина.

(2) Уређаји за означавање локације ваздухоплова у случају несреће морају радити у складу са одговарајућим одредбама ИСАО Анекса 10, дио III.

Члан 101.

(Појас за спашавање)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха не смије оперисати ваздухопловом изнад водених површина када се лет врши на удаљености која је изван удаљености предвиђеној за ротацију или за планирање од копнене површине, а постоји опасност од принудног слијетања на воду, осим ако носи појас за спашавање.

ДИО ОСМИ - ОДРЖАВАЊЕ ВАЗДУХОПЛОВА

Члан 102.

(Обавеза одржавања ваздухоплова)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха дужан је да осигура да ваздухоплов одржава и враћа у употребу организација за одржавање коју одобри БХ ДЦА.

Члан 103.

(Одобрење организације за управљање континуитетом пловидбености)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је у циљу добијања одобрења организације за управљање континуитетом пловидбености при првом издавању, његовој измјени/допуни или продужењу важности, дужан доставити следеће:

a) Приручник организације за управљање континуитетом одржавања пловидбености (*Continuing Airworthiness Management Exposition - CAME*). Уколико је носилац потврде за пружање услуга из ваздуха одобрен и као организација за извођење одржавања у складу са JAR/Part-145 или са Одјељком М пододјељак F, приручник може бити комбинован са приручником организације за одржавање (*Maintenance Organisation Exposition - MOE*) у јединствен документ (CAME/MOE). Садржај приручника дат је у Анексу 2. овог Правилника.

b) Програм одржавања ваздухоплова (*Maintenance Programme*) за сваки ваздухоплов. Садржај програма одржавања налази се у Анексу 4. овог Правилника.

c) Техничку књигу ваздухоплова (*Airplane Technical Log*). Садржај техничке књиге ваздухоплова дат је у Анексу 5. овог Правилника.

d) Уговоре с правним особама којима је повјерено одржавање ваздухоплова, ако постоје.

е) Податке о особи одговорној за управљање организацијом за континуирану пловидбеност (*Post Holder For Continuing Airworthiness*).

(2) О свакој промјени која се односи на тачке а) и б) става (1) овог члана, носилац потврде за пружање услуга из ваздуха је дужан одмах обавијестити БХ ДЦА.

(3) Документи која се прилажу уз захтјев морају бити оригинали или овјерене копије.

(4) Приручници и програми који се прилажу уз захтјев, морају бити написани на једном од служених језика БиХ и/или енглеском језику.

(5) Подаци за руководећу особу и одговорне особе се достављају на Захтјеву за издавање потврде за пружање услуга из ваздуха (Анекс б. овог Правилника).

Члан 104.

(Одговорност за одржавање ваздухоплова)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха дужан је одржавати пловидбеност ваздухоплова и употребљивост опреме за летење и опреме за случај опасности подузимањем сљедећих радњи:

а) обављањем претполетних прегледа;

б) поправком према одобреном стандарду, било којег квара и оштећења који могу утицати на сигурност лета, узевши у обзир листу минималне опреме (MEL) и листу одступања од конфигурације (CDL), ако постоје за тај тип ваздухоплова;

с) извођењем свих задатака одржавања у складу са одобреним програмом одржавања;

д) анализом учинковитости програма одржавања ваздухоплова;

е) извршењем налога за пловидбеност (*Airworthiness Directives*), оперативних наредби (*Operational Directives*) и других захтјева за пловидбеност који је БХ ДЦА прогласила обавезним. Обавезним се сматрају сви налози за пловидбеност које издаје земља надлежна за дизајн ваздухоплова или ваздухопловног производа, EASA и/или БХДЦА;

ф) извршењем поправки и модификација у складу с одобреним стандардима, као и успостављањем интерне политике у вези са необавезним модификацијама.

(2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да је Увјерење о пловидбености ваздухоплова важеће с обзиром на:

а) захтјеве из става (1) овог члана;

б) календарске датуме истека важности наведене у Увјерењу о пловидбености;

с) друге услове наведене у Увјерењу о пловидбености.

Члан 105.

(Управљање одржавањем)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора бити одобрен као организација за одржавање у складу с одговарајућим захтјевима, с циљем извршавања обавеза наведених у члану 104. став (1) тачке б), ц), е) и ф), осим у случају када БХ ДЦА прихвати да се одржавање може уговорити с одобреним организацијама за одржавање.

(2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора успоставити организацију за управљање континуитетом пловидбености са руководећом особом прихватљивом за БХ ДЦА.

(3) Организација за управљање континуитетом пловидбености је одговорна за систем одржавања, као и за провођење корективних акција које настају као резултат система квалитета.

(4) Ако носилац потврде за пружање услуга из ваздуха није одобрен као организација за одржавање, тада мора потписати уговоре с организацијама за одржавање како би били задовољени захтјеви наведени у члану 104. став (1) тачке b), c), e) и f). Ови уговори, заједно са свим додацима морају бити прихваћени од стране БХ ДЦА. БХ ДЦА не захтијева на увид комерцијалне елементе уговора о одржавању.

Члан 106.

(Систем квалитета)

(1) Систем квалитета носиоца потврде за пружање услуга из ваздуха, по питању система одржавања, укључује:

- a) праћење активности наведене у члану 105. овог Правилника да се одвијају у складу с прописаним процедурама;
- b) праћење уговореног одржавања да се обавља у складу с уговором;
- c) праћење сталне усаглашености са захтјевима система одржавања.

(2) Систем квалитета се може комбиновати у јединствену цјелину ако је носилац потврде за пружање услуга из ваздуха одобрен као организација за одржавање.

(3) Садржај система квалитета налази се у Анексу 3. овог Правилника.

Члан 107.

(Приручник организације за управљање континуитетом пловидбености)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха дужан је изградити Приручник организације за управљање континуитетом пловидбености (*Цонтинуинг Аирвортхинесс Манеџмент Едпоситион - САМЕ*) који укључује структуру организације:

- a) именованог руководиоца одговорног за систем одржавања континуране пловидбености ваздухоплова (*Post Holder For Continuing Airworthiness*).
- b) процедуре које се морају слиједити да би се задовољили захтјеви везани за одговорност одржавања и система квалитета.

(2) БХДЦА мора одобрити приручник организације за управљање континуитетом пловидбености носиоца потврде за пружање услуга из ваздуха и све допуне.

Члан 108.

(Програм одржавања ваздухоплова)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да се ваздухоплов одржава у складу с програмом одржавања ваздухоплова.

(2) Програм одржавања ваздухоплова садржи појединости цјелокупног одржавања, укључујући и учесталост појединих задатака, као и програм праћења поузданости ваздухоплова уколико БХ ДЦА сматра да је неопходан.

(3) БХДЦА мора одобрити програм одржавања ваздухоплова и све његове допуне.

Члан 109.

(Техничка књига ваздухоплова)

(1) Техничка књига ваздухоплова садржи:

- a) информације о сваком лету ваздухоплова, које су неопходне да се осигура континуитет сигурности летења;

-
- b) важећу потврду о повратку ваздухоплова у употребу (*Certificate of Release to Service*);
 - c) документацију одржавања из које је видљив статус ваздухоплова по питању одржавања, редовни или ванредни задаци одржавања, слједећи на реду, осим ако БХ ДЦА одобри да се документација о одржавању може држати на неком другом мјесту;
 - d) све неотклоњене кварове који могу утицати на лет ваздухоплова;
 - e) све потребне инструкције везане за аранжмане по питању техничке подршке.
- (2) БХДЦА мора одобрити техничку књигу ваздухоплова и све допуне.

Члан 110.

(Евиденција о одржавању)

- (1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да се техничка књига ваздухоплова чува 24 мјесеца након посљедњег уписа података.
- (2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати систем чувања докумената, у форми прихватљивој за БХ ДЦА, и то:
- a) податке о одржавању ваздухоплова који укључује детаљне записе о одржавању ваздухоплова и о сваком уграђеном дијелу у ваздухоплов и то 24 мјесеца након што је ваздухоплов или дио ваздухоплова пуштен у рад;
 - b) податке о укупном времену и броју летова ваздухоплова, те свих дијелова ваздухоплова који имају ограничену употребу и то 12 мјесеци након што је ваздухоплов трајно повучен из саобраћаја;
 - c) податке о времену и броју летова ваздухоплова од посљедње опште обнове (оверхаул) ваздухоплова или дијела ваздухоплова који је био подвргнут општој обнови и вријеме до слједеће генералне обнове ваздухоплова или дијела ваздухоплова;
 - d) податке о текућем статусу прегледа извршених на ваздухоплову, у циљу утврђивања сагласности са одобреним програмом одржавања док се не обави слједећи преглед ваздухоплова или дијела ваздухоплова у једнаком обиму радова;
 - e) податке о текућем статусу налога за пловидбеност који се односе на ваздухоплов и дио ваздухоплова и то 12 мјесеци након што је ваздухоплов био стално повучен из саобраћаја;
 - f) податке о извршеним модификацијама и поправкама на ваздухоплову, мотору, елиси, и било којем другом дијелу ваздухоплова виталном за сигурност лета и то 12 мјесеци након што је ваздухоплов трајно повучен из саобраћаја.
- (3) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да се подаци наведени у ставу (2) тачке a) и b) овог члана предају другом носиоцу потврде за пружање услуга из ваздуха, у случају предаје ваздухоплова од једног носиоца потврде за пружање услуга из ваздуха другом.
- (4) Утврђени период чувања података вриједи и за новог носиоца потврде за пружање услуга из ваздуха.

ДИО ДЕВЕТИ - ЛЕТАЧКА ПОСАДА ВАЗДУХОПЛОВА

Члан 111.

(Састав летачке посаде)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да:

- a) састав и број чланова летачке посаде је у складу са Летачким приручником или другим одговарајућим приручником;

-
- b) летачка посада укључује и додатне чланове летачке посаде када то захтијева специјализован задатак. Број чланова летачке посаде не смије да буде мањи него што је прописано у Оперативном приручнику;
 - c) сви чланови летачке посаде имају одговарајуће и важеће дозволе које издаје БХДЦА, и да су квалификовани и способни да врше додијељење дужности;
 - d) неискусни чланови посаде се не планирају заједно на исти лет;
 - e) један од чланова летачке посаде се одређује као вођа ваздухоплова, који може повјерити вођење ваздухоплова другом адекватно квалификованом пилоту.

Члан 112.

(Обука за тип ваздухоплова и провјера)

- (1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да:
 - a) сваки члан летачке посаде заврши курс за тип ваздухоплова у складу са захтјевима JAR-FCL или другим одговарајућим захтјевима када мијења тип ваздухоплова и ради стицања овлаштења за нови тип ваздухоплова;
 - b) сваки члан летачке посаде заврши курс оператора за тип ваздухоплова прије обављања дужности у случају промјене типа ваздухоплова и ради стицања овлаштења за нови тип ваздухоплова, као и промјене оператора ваздухоплова;
 - c) курс оператора за тип ваздухоплова врши квалификована особа у складу са програмом курса који је саставни дио Оперативног приручника;
 - d) сваки члан летачке посаде прође провјере у складу са чланом 113. и 115. овог Правилника;
- (2) У случају промјене типа ваздухоплова, провјера која се захтијева чланом 115. овог Правилника може бити комбинована са провјером практичне оспособљености за тип ваздухоплова.
- (3) Курс оператора за тип ваздухоплова може бити комбинован са курсом за стицање овлаштења за нови тип ваздухоплова.

Члан 113.

(Обука за типске разлике и обука за упознавање)

- (1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да сваки члан летачке посаде заврши:
 - a) обуку за типске разлике када треба да управља варијантом ваздухоплова на коме тренутно извршава послове и када се уводи нова опрема или процедуре на типу или варијанти ваздухоплова на коме се тренутно извршавају задаци;
 - b) обуку за упознавање која захтијева примјену додатног знања када се управља другим ваздухопловом истог типа или када се уводи нова опрема или процедуре на типу или варијанти ваздухоплова на коме се тренутно извршавају задаци.
- (2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора специфицирати у Оперативном приручнику када се захтијева обука за типске разлике и обука за упознавање.

Члан 114.

(Унапређење у звање Вођа ваздухоплова)

- (1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора утврдити ниво минималног искуства за унапређење у звање Вођа ваздухоплова који мора бити утврђен у Оперативном приручнику.
- (2) Минимални захтјеви за звање Вођа ваздухоплова морају бити утврђени у Оперативном приручнику.

Члан 115.

(Периодична обука и провјера)

- (1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да:
 - a) сваки члан посаде прође периодичну обуку и провјеру и да је таква обука и провјера одговарајућа за тип или варијанту ваздухоплова за који је члан летачке посаде овлаштен да управља;
 - b) програм периодичне обуке и провјере је успостављен у Оперативном приручнику.
- (2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да сваки члан посаде прође годишњу провјеру стучности у којој ће показати своју способност у извршавању нормалних, ванредних и поступака у опасности.
- (3) Обука и провјере морају бити извршени од стране инструктора на класи/типу или именованог руководиоца за летачке операције.

Члан 116.

(Квалификација за управљање ваздухопловом из било којег сједишта)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да је, за пилоте којима може бити додијељено да управљају из било којег сједишта, одговарајућа процедура утврђена у Оперативном приручнику.

Члан 117.

(Скорашње искуство)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха, у погледу скорашњег искуства на ваздухоплову, мора да осигура да:

- a) пилот не може да лети као вођа ваздухоплова или други члан посаде који је адекватно квалификован и којег је вођа ваздухоплова овластио да управља ваздухопловом, ако у претходних 90 дана није обавио најмање три полијетања и три слијетања као пилот који управља ваздухопловом истог типа или на симулатору лета;
- b) други пилот не може да управља ваздухопловом у току полијетања и слијетања, ако у претходних 90 дана није као пилот управљао ваздухопловом на три лета током полијетања и слијетања авионом истог типа или на симулатору лета.

Члан 118.

(Оспособљеност за подручје операција и врсту радова)

- (1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да је сво упуслено летачко особље адекватно оспособљено за врсту радова и да имају на располагању све потребне информације неопходне за сигурно извођење радова у том подручју операција.
- (2) Прије извођења специјализованих радова пилоти морају познавати процедуре утврђене у Оперативном приручнику.
- (3) Оспособљеност за врсту радова може бити продужена извршавањем истих у периоду важења или допунском обуком што мора бити утврђено у Оперативном приручнику.

Члан 119.

(Евиденција обуке и провјера)

- (1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора водити евиденцију о проведеној обуци, провјерама и оспособљености сваког члана летачке посаде.
- (2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора дати на увид све забиљешке о проведеној обуци и провјерама на захтјев члана летачке посаде.

ДИО ДЕСЕТИ - ОСТАЛИ ЧЛАНОВИ ПОСАДЕ ВАЗДУХОПЛОВА

Члан 120.

(Минимални захтјеви)

- (1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да је сваки члан посаде старији од 18. година и од стране квалификоване особе процијенjen оспособљеним за одређену врсту радова.
- (2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да је сваки члан посаде оспособљен за вршење прописаних дужности.

Члан 121.

(Почетна обука)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да је сваки члан посаде успјешно завршио прописану почетну обуку прије отпочињања обуке на типу ваздухоплова.

Члан 122.

(Обука за тип ваздухоплова и обука за разлике)

- (1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да је сваки члан посаде завршио одговарајућу обуку, утврђену у Оперативном приручнику, прије вршења додијелених дужности и то:
 - a) обука за тип мора бити завршена прије вршења дужности члана посаде или дужности на новом типу ваздухоплова;
 - b) обука за разлике мора бити завршена прије вршења дужности на варијанти типа ваздухоплова у односу на актуелни тип ваздухоплова или на ваздухоплову са различитом опремом за случај нужде или на ваздухоплову са различитим смјештајем исте опреме или на ваздухоплову са различитом опремом значајном за вршење дужности члана посаде или на ваздухоплову са различитим нормалним и поступцима у случају нужде у односу на актуелни тип ваздухоплова.
- (2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора одредити садржај обуке за тип и обуке за упознавање узимајући у обзир претходну обуку чланова посаде на основу евиденције обуке прописане чланом 127. овог Правилника.
- (3) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да:
 - a) обука за тип ваздухоплова се врши на конструктиван и стваран начин;
 - b) обука за разлике се врши на конструктиван начин;
 - c) обука за тип ваздухоплова и ако је потребно обука за разлике укључује кориштење одговарајуће опреме (опрему за случај опасности) и процедуре за случај опасности одговарајуће за тип или варијанту типа ваздухоплова. Обука за тип ваздухоплова обухвата обуку и увјежбавање на одговарајућем средству за обуку (симулатор) или актуелни ваздухоплов.

Члан 123.

(Летови за упознавање)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да сваки члан посаде након завршетка обуке за тип изврши одређени број летова за упознавање прије него што почне да врши дужност члана посаде.

Члан 124.

(Периодична обука)

- (1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да сваки члан посаде врши периодичну обуку која обухвата дужности додијелене сваком члану посаде у нормалним и поступцима у случају опасности, као и вјежбе битне за тип или варијанту типа ваздухоплова на коме се извршавају радови.

(2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да периодична обука и програм провјере укључују теоретску и практичну наставу заједно са индивидуалним увјежбавањем.

(3) Период важења периодичне обуке и провјере стручности је 12 календарских мјесеци не убрајајући дане до краја мјесеца у којем се издаје.

(4) Ако се издаје у последња три мјесеца важења претходне провјере, период важења је од датума издавања до 12 мјесеци од датума истицања претходне провјере.

Члан 125.

(Обука за обнављање знања)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да сваки члан посаде који није вршио летачке дужности у претходних шест мјесеци заврши обуку за обнављање знања одређену у Оперативном приручнику.

(2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да, у случају када је члан посаде вршио летачке дужности, али их није вршио као члан посаде на одређеном типу ваздухоплова у претходних шест мјесеци, прије вршења дужности на том типу ваздухопова мора:

- a) завршити обуку обнављања знања за тај тип ваздухоплова, или;
- b) извршити два лета за упознавање на том типу ваздухоплова.

Члан 126.

(Провјера стручности)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да током или после завршетка обуке сваки члан посаде буде провјерен, обухватајући садржај обуке, да би се извршила провјера стручности у вршењу нормалних и поступака у случају опасности.

(2) Провјеру из става (1) овог члана врше особе које овласти БХДЦА.

(2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да сваки члан посаде буде провјерен после:

- a) почетне обуке;
- b) обуке за тип ваздухоплова и обуке за разлике;
- c) периодичне обуке.

Члан 127.

(Евиденција обуке)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора:

- a) водити евиденцију о свакој обуци и свим провјерама за сваког члана посаде;
- b) издати увјерење о почетној обуци, обуци за тип ваздухоплова, периодичној обуци, као и другим провјерама и исте даје сваком члану посаде на његов захтјев.

ДИО ЈЕДАНАЕСТИ - ПРИРУЧНИЦИ, ДНЕВНИЦИ И ЕВИДЕНЦИЈА

Члан 128.

(Општа правила за Оперативни приручник)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да Оперативни приручник садржи сва упутства и информације за извршавање дужности оперативног особља.

(2) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да садржај Оперативног приручника, укључујући све допуне и измјене, није у супротности са условима садржаним у Потврди за пружање услуга из ваздуха или другим прописима.

(3) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха може издати Оперативни приручник у више дијелова.

(4) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да оперативно особље има приступ копији сваког дијела Оперативног приручника.

(5) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да се Оперативни приручник допуњава или мијења, тако да су упутства и информације актуелне.

(6) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да је оперативно особље упознато са промјенама које су значајне за вршење њихових дужности.

(7) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да су информације које су узете из одобрених докумената, или било која допуна тако одобрених докумената, правилно унијете у Оперативни приручник, тако да нема информација које су у супротности са одобреним документима.

(8) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да је садржај Оперативног приручника представљен у облику који може бити кориштен без потешкоћа.

Члан 129.

(Структура и садржај Оперативног приручника)

Оперативни приручник обавезно садржи:

- a) Дио А; Генерални/Основни дио који укључује оперативне процедуре и инструкције потребне за сигурне операције ваздухопловом без обзира на тип ваздухоплова;
- b) Дио В; Оперативне ставке за одређени тип ваздухоплова који укључује инструкције и процедуре потребне за сигурне операције за конкретан тип ваздухоплова;
- c) Дио С; Услуге из ваздуха и оперативна подручја који укључује инструкције и информације које су потребне за специфичне радне задатке из ваздуха и оперативна подручја;
- d) Дио D; Обука који укључује инструкције за обуку особља која се захтијева за сигурно извођење операција.

Члан 130.

(Летачки приручник ваздухоплова)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора посједовати важећи Летачки приручник ваздухоплова или одговарајући документ за сваки ваздухоплов којим се оперише.

Члан 131.

(Дневник ваздухоплова)

(1) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора водити и сачувати Дневник ваздухоплова који садржи информације у складу са захтјевима утврђеним у Оперативном приручнику.

(2) Носиоцу потврде за пружање услуга из ваздуха може се дозволити да не води Дневник ваздухоплова, ако су релевантне информације на располагању у осталим документима.

Члан 132.

(Технички дневник ваздухоплова)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора водити и сачувати Технички дневник ваздухоплова за сваки ваздухоплов којим се оперише.

Члан 133.

(Период чувања докумената)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да се:

- a) информације које се користе за припрему и извршење лета (план лета, NOTAM/AIS, маса и баланс ваздухоплова, обавјештење о специјалном терету) се чувају у периоду од три мјесеца;
- b) извјештаји (дневник ваздухоплова, извјештаји о догађајима, извјештаји о прекорачењу времена летења) се чувају у периоду од три мјесеца;
- c) евиденција о летачкој посади:
 - 1) вријеме летења и рада се чува у периоду од 15 мјесеци;
 - 2) копије летачких дозвола се чувају трајно;
 - 3) све врсте обука и провјера се чувају у периоду од три године;
 - 4) обука за опасне материје се чува у периоду од три године;
- d) евиденција о кабинској посади:
 - 1) вријеме летења и рада се чува у периоду од 15 мјесеци;
 - 2) копије дозвола се чувају трајно;
 - 3) све врсте обука и провјера се чувају трајно;
 - 4) обука за опасне материје се чува у периоду од три године.

ДИО ДВАНАЕСТИ - ДУЖИНА ТРАЈАЊА ВРЕМЕНА РАДА И ВРЕМЕНА ЛЕТЕЊА

Члан 134.

(Ограничење времена рада и времена летења)

Максимално трајање времена рада у току једне календарске године укључујући и вријеме дежурства је ограничено на 1800 сати, од чега је вријеме летења ограничено на 900 сати.

Члан 135.

(Вријеме одмора)

- (1) Пилот мора добити слободне дане за одмор, у којима је ослобођен од вршења дужности и о којима мора унапријед бити обавијештен и то:
 - a) најмање седам дана у току календарског мјесеца, који може укључити било које вријеме предвиђено за одмор;
 - b) најмање 96 дана у свакој календарској години који може укључити било које вријеме предвиђено за одмор.

ДИО ТРИНАЕСТИ - ПРЕВОЗ ОПАСНИХ МАТЕРИЈА ВАЗДУШНИМ ПУТЕМ

Члан 136.

(Превоз опасних материја)

- (1) Превоз опасних материја ваздушним путем је забрањен, осим уколико постоји одобрење издато од БХДЦА.

(2) Вођа ваздухоплова је обавезан предузети све потребне мјере како би осигурао да су опасне материје које се превозе ваздушним путем правилно класификоване, документоване, квалификоване, описане, упаковане, означене, стављене етикете и без видљивих знакова оштећења.

(3) Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора испуњавати све одредбе садржане у Техничкој инструкцији за превоз опасних материја током предузимања и превоза опасних материја.

Члан 137.

(Класификација опасних материја)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да су сви предмети и супстанце класификовани као опасне материје као што је специфицирано у Техничкој инструкцији за превоз опасних материја.

Члан 138.

(Паковање опасних материја)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да су опасне материје паковане на начин утврђен у Техничкој инструкцији за превоз опасних материја.

Члан 139.

(Означавање опасних материја)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да су опасне материје јасно означене наљепницама на начин утврђен у Техничкој инструкцији за превоз опасних материја.

Члан 140.

(Документа за превоз опасних материја)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да се приликом превоза опасних материја налазе пратећи документи за транспорт, као и обавјештење за вођу ваздухоплова о врсти и количини истих.

ДИО ЧЕТРНАЕСТИ - БЕЗБЈЕДНОСТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА

Члан 141.

(Безбједоносни захтјеви)

Носилац потврде за пружање услуга из ваздуха мора осигурати да је сво особље упознато и у сагласности са захтјевима националног програма безбједности Босне и Херцеговине.

Члан 142.

(Извјештавање о незаконитом ометању)

Вођа ваздухоплова мора, без одлагања, поднијети извјештај о сваком незаконитом ометању најближој полицијској станици и БХ ДЦА.

ДИО ПЕТНАЕСТИ - ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 143

(Саставни дијелови Правилника)

Саставни дијелови овог Правилника су:

- a) Анекс 1 - Оперативни приручник;
- b) Анекс 2 - Приручник за одржавање вадухоплова оператора;
- c) Анекс 3 - Систем квалитета;

-
- d) Анекс 4 - Програм одржавања ваздухоплова;
 - e) Анекс 5 - Техничка књига ваздухоплова;
 - f) Анекс 6 - Захтјев за издавање Потврде за пружање услуга из ваздуха;
 - g) Анекс 7 - Подаци о руководном особљу;
 - h) Анекс 8 - Потврда о пружању услуга из ваздуха;
 - i) Анекс 9 - Спецификација операција Потврде о пружању услуга из ваздуха.

Члан 144.

(Ступање на снагу)

Овај Правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

Број 02-292.4-231-1/07
12. марта 2007. године
Сарајево

Генерални директор
Ђорђе Ратковица, с.р.

Анекс 1

ОПЕРАТИВНИ ПРИРУЧНИК

Оперативни приручник садржи сљедеће:

ДИО А - ГЕНЕРАЛНИ/ОСНОВНИ ДИО

0. АДМИНИСТРАЦИЈА И УПРАВЉАЊЕ ОПЕРАТИВНИМ ПРИРУЧНИКОМ

0.1 Увод

- a) Изјава да је Оперативни приручник у складу са свим примјенљивим правилима и условима из одговарајуће потврде.
- b) Изјава да Оперативни приручник садржи оперативна упутства којих се мора придржавати особље.
- c) Листа и кратак опис различитих дијелова Оперативног приручника, њихов садржај, примјенљивост и употреба.
- d) Објашњења и дефиниције појмова кориштених у Оперативном приручнику.

0.2 Систем измјена и ревизија

- a) Именоване одговорне особе за издавање и уношење допуна и ревизија.
- b) Евиденција о амандманима и ревизијама са датумом уношења и датумом важења.
- c) Изјава да руком писане допуне и ревизије нису дозвољене осим у ситуацијама које захтијевају хитну допуну или ревизију у интересу сигурности.
- d) Опис система за означавање страна и њихових датума важности.
- e) Листа важећих страна.
- f) Обиљежавање измјена (на страницама текста и ако је примјенљиво, на картама и дијаграмима).
- g) Привремене ревизије.
- h) Опис система дистрибуције приручника, амандмана и ревизија.

1. ОРГАНИЗАЦИЈА И ОДГОВОРНОСТ

1.1 Организациона структура. Опис организационе структуре компаније.

1.2 Именовани руководиоци. Име сваког руководиоца одговорног за летачке операције, систем одржавања, обуку посаде и земаљске операције.

1.3 Одговорности и дужности руководећег оперативног особља. Опис дужности, одговорности и овлаштења руководећег оперативног особља.

1.4 Овлаштења, дужности и одговорности вође ваздухоплова.

1.5 Дужности и одговорности чланова посаде осим вође ваздухоплова.

2. ОПЕРАТИВНО УПРАВЉАЊЕ И НАДЗОР

2.1 Надзор операција од стране оператора. Опис система за надзор операција.

2.2 Систем и одговорност за објављивање додатних оперативних инструкција и информација. Опис система за објављивање информација које могу бити оперативне природе, али које су допуна онима из Оперативног приручника.

2.3 Оперативно управљање. Опис процедура и одговорности које су неопходне за провођење оперативне контроле уважавајући сигурност летења.

3. СИСТЕМ КВАЛИТЕТА

3.1 Опис политике квалитета оператора и система подјеле задужења и одговорности, ако је применљиво.

4. САСТАВ ПОСАДЕ

4.1 Објашњење метода за одређивање састава посаде.

5. ПОТРЕБНЕ КВАЛИФИКАЦИЈЕ

5.1 Опис потребних дозвола, овлаштења, квалификације/стручности, искуства у пружању услуга из ваздуха, обука, провјере, претходно/скорашње искуство и састав посаде.

6. МЈЕРЕ ПРЕДОСТРОЖНОСТИ ЗА ЗДРАВЉЕ ПОСАДЕ

6.1 Релевантни прописи и упутства за чланове посаде у вези здравља и способности (болести, давање крви, вакцинације, алкохол, дроге, таблете за спавање, роњење, итд.).

6.2 Примјенљиви прописи и упутства за чланове посаде у вези опасног терета (пестициди и хемикалије итд.).

7. ОГРАНИЧЕЊА ВРЕМЕНА ЛЕТЕЊА

7.1 Ограничења времена летења и радног времена, укључујући минимално вријеме одмора.

8. ОПЕРАТИВНЕ ПРОЦЕДУРЕ

8.1 Инструкције за припрему лета. Инструкције које су примјенљиве на операције:

- a) Опште процедуре;
- b) Процедура за извиђање зоне операција у циљу индентификације опасности и висине по притиску;
- c) Процедура за одређивање масе терета и процјену граница перформанси и центра тежишта;
- d) Процедура у случају нужде, односно избацивање терета, горива или хемикалија (укључујући радње цјелокупног особља);
- e) Процедуре за сваки други специфичан задатак;
- f) Систем за прибављање НОТАМ-а, метеоролошких и других критичних информација на матичном аеродрому и на локацијама на терену;
- g) Захтјеви за одређене задатке (огледало, вјешање терета, уређаји за терет, посебна радио опрема, радарски висинометри, итд.);
- h) Упутство за употребу листе одложених радова (DDL) и листе минималне опреме (MEL);
- i) Начин попуњавања и ношења докумената укључујући Технички дневник ваздухоплова.

8.2 Инструкције за опслуживања на земљи. Инструкције укључују следеће, уколико је примјенљиво:

- a) Процедуре пуњења горивом, укључујући потребне провјере квалитета на терену и предострожности за спречавање проливања и загађивање околине;
- b) Захтјеви за информисање путника, специјалиста за одређене задатке и земаљско особље;
- c) Процедуре одлеђивања и спречавања залеђивања на земљи;
- d) Процедуре деконтаминације.

8.3 Летачке процедуре. Инструкције укључују следеће, уколико је примјенљиво:

-
- a) Процедуре релевантне за тип ваздухоплова, одређене задатке и подручје рада, укључујући било које одобрење у вези са операцијама у насељеним областима и/или у подручјима са објектима са израженом висином;
 - b) Процедура за подешавања висиномера;
 - c) Процедура за управљање потрошњом горива;
 - d) Кориштење сигурносних појасева и рамених веза;
 - e) Поступци након звучног сигнала од уређаја за упозорење на опасност (EGPWS итд.);
 - f) Политика кориштења слободних сједишта;
 - g) Метеоролошка ограничења за одређени задатак;
 - h) Сигурносни захтјеви у кабини укључујући и пушење;
 - i) Турбуленција и струје од ротора;
 - j) Савјети за рад у неповољним и потенцијално опасним атмосферским условима.

8.4 Захтјеви у вези употребе кисеоника.

- a) Захтјеви везани за обезбјеђење и кориштење кисеоника (висина, вријеме излагања, ноћ итд.);
- b) Посебни захтјеви за посаду, специјалисте за одређене послове и путнике.

9. ОПАСНЕ МАТЕРИЈЕ И ОРУЖЈЕ

9.1 Информација, инструкција и опште упутство о транспорту опасних материја као унутрашњег или спољашњег терета садржи:

- a) Политику оператора за транспорт опасних материја укључујући мјере заштите од дејства опасних материја (хемикалија, пестицида, горива итд.) на терену;
- b) Упутство о начину прихвата, означавања, чувања и раздвајања опасних материја;
- c) Процедура за ванредну ситуацију у коју су укључене опасне материје;
- d) Дужности цјелокупног особља;
- e) Инструкције о превозу запослених.

9.2 Услови под којима се може превозити оружје, бојева муниција и спортска опрема.

10. БЕЗБЈЕДНОСТ

10.1 Безбједоносне инструкције и упутства, које укључују овлаштења и одговорности цјелокупног оперативног особља.

11. ПОСТУПЦИ У СЛУЧАЈУ НЕСРЕЂЕ ИЛИ ИНЦИДЕНТА

11.1 Процедуре за поступање, биљежење и пријављивање несрећа и инцидента укључујући:

- a) Дефиниције несрећа и инцидента и одговорности цјелокупног особља;
- b) Процедуре пријављивања (укључујући све обавезне обрасце за извјештавање);
- c) Специјално обавјештење о инциденту у случају превоза опасних материја.

12. ПРАВИЛА ЛЕТЕЊА

12.1 Примјењива правила летења и други прописи.

12.2 Процедуре за добијање дозвола и изузећа (за спољашњи терет и одобрења за летење на малим висинама).

ДИОВ - ОПЕРАТИВНЕ СТАВКЕ ЗА ОДРЕЂЕНИ ТИП ВАЗДУХОПЛОВА

0. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ И ЈЕДИНИЦЕ МЈЕРЕ

0.1 Опште информације укључујући јединице мјере и табеле за конверзију.

1. ОГРАНИЧЕЊА

1.1 Опис дозвољених и оперативних ограничења, укључујући она примјенљива за опрему посебне намјене, садржи, где је примјенљиво:

- a) Статус Сертификације;
- b) Конфигурацију путничке кабине;
- c) Типове одобрених операција;
- d) Састав посаде;
- e) Масу и центар тежишта;
- f) Ограничења брзине;
- g) Енvelopу лета;
- h) Ограничења јачине ветра;
- i) Ограничења перформанси;
- j) Угао прилажења;
- k) Контаминацију змаја;
- l) Ограничења система.

2. ПРОЦЕДУРЕ У ВАНРЕДНИМ СЛУЧАЈЕВИМА

Процедуре у ванредним случајевима и дужности посаде, листе провјере и начин њиховог кориштења укључујући сваки поступак у ванредном случају са опремом посебне намјене, што није описано у Летачком приручника ваздухоплова.

3. НОРМАЛНЕ ПРОЦЕДУРЕ

Нормалне процедуре и дужности посаде, листе провјере и начин њиховог кориштења укључујући сваки поступак у ванредном случају са опремом посебне намјене, што није описано у Летачком приручника ваздухоплова или одговарајућем документу.

4. ПЕРФОРМАНСЕ

4.1 Подаци о перформансама морају бити представљени у облику који омогућава лако кориштење.

4.2 Подаци о перформансама морају бити у сагласности са захтјевима овог Правилника.

4.3 Ако подаци за класу перформанси нису доступни у Летачком приручнику ваздухоплова или еквивалентном документу онда други подаци које одобри БХ ДЦА могу бити укључени.

5. МАСА И БАЛАНС

5.1. Инструкције и подаци за прорачун масе и центраже укључују:

- a) Систем прорачуна;

b) Информацију о попуњавању документације;

c) Ограничења.

6. УТОВАР

6.1. Процедуре за утовар и истовар, обезбјеђење унутрашњег и спољашњег терета.

7. ПЛАНИРАЊЕ ЛЕТА

7.1 Подаци и инструкције неопходне за планирање прије и у току лета.

7.2 Процедуре за специфичне задатке.

8. ЛИСТА ОДСТУПАЊА ОД КОНФИГУРАЦИЈЕ

Резервисано.

9. ЛИСТА МИНИМАЛНЕ ОПРЕМЕ

9.1. Листа минималне опреме за одређене типове/варијанте ваздухоплова, операције и географска подручја.

10. ОПРЕМА ЗА ПРЕЖИВЉАВАЊЕ И ВАНРЕДНЕ СИТУАЦИЈЕ УКЉУЧУЈУЋИ КИСЕОНИК

10.1 Листа опреме за преживљавање, зависно од природе области операција и од њене доступности;

10.2 Листа провјере за оцјену стања и исправности опреме и инструкције за њену употребу;

10.3 Процедуре за одређивање количине потребног кисеоника и расположиве количине.

11. ПРОЦЕДУРЕ ЕВАКУАЦИЈЕ У СЛУЧАЈУ НУЖДЕ

Процедуре евакуације у случају нужде, координација посаде и поступци са путницима у случају принудног слијетања, слијетања на воду или других ванредних ситуација.

12. СИСТЕМИ ВАЗДУХОПЛОВА

Опис система ваздухоплова и све опреме за специфичне задатке. Опциона опрема, додатни системи или прикључци, релевантне процедуре укључујући све допуне Летачком приручнику ваздухоплова или еквивалентном документу.

ДИО С - ВРСТА ПРУЖАЊА УСЛУГА ИЗ ВАЗДУХА И ОБЛАСТ ОПЕРАЦИЈА

Посебне инструкције у вези са географским подручјима рада и врстама операција.

ДИО D - ОБУКА

1. Минималне квалификације (укључујући налет за летачко особље) потребне за пружање одређених услуга из ваздуха.

2. План обуке и програм провјере за оперативно особље.

2.1 За летачку посаду. Сва релевантна поглавља која се односе на њихове дужности.

2.2 За чланове посаде. Сва релевантна поглавља која се односе на њихове дужности.

2.3 За специјалисте. Све релеванте ставке специфичне за њихове дужности.

2.4 За земаљско особље. Све релевантне ставке прописане за њихове дужности.

3. Процедуре

3.1 Систем праћења датума истицања квалификација, провјера, тестова и дозвола.

3.2 Систем/политика за рад са особљем које не задовољи провјере и тестове.

3.3 Период чувања документације.

АНЕКС 2

ПРИРУЧНИК ЗА ОДРЖАВАЊЕ ВАЗДУХОПЛОВА ОПЕРАТОРА

ПОГЛАВЉЕ 0-ГЕНЕРАЛНА ОРГАНИЗАЦИЈА

0.1.Изјава о одговорности Оператора;

0.2.Опште информације:

- a) Кратки опис организације;
- b) Односи са другим организацијама;
- c) Састав флоте - тип операција;
- d) Локације линијских станица.

0.3.Особље за управљање одржавањем:

- a) Одговорни руководилац;
- b) Одговорна особа за систем одржавања;
- c) Координација унутар система одржавања;
- d) Обавезе и одговорности;
- e) Организациона шема;
- f) Људски ресурси и обука особља.

0.4.Процедуре извјештавања БХДЦА у случају измјене уговора о одржавању/ локација /особља/ активности/ одобрења.

0.5.Процедуре измјене Приручника.

ПОГЛАВЉЕ 1-ПРОЦЕДУРЕ ОДРЖАВАЊА

1.1.Кориштење ваздухопловне Техничке књиге и примјена Листе минималне опреме;

1.2.Програм одржавања ваздухоплова - израда и побољшања;

1.3.Записи о одржавању, одговорности, чувању, приступу;

1.4.Извршавање и контрола налога за пловидбеност;

1.5.Анализа учинковитости Програма одржавања;

1.6.Политика усвајања необавезних модификација;

1.7.Стандарди примјене већих модификација;

1.8.Извјештавање о кваровима:

- a) Анализа;
- b) Веза са произвођачима и ваздухопловним властима;
- c) Политика одгађања радова.

1.9.Активности инжињеринга;

1.10.Програми праћења поузданости;

-
- a) Ваздухоплов;
 - b) Погонска група;
 - c) Компоненте.

1.11.Претполетни преглед

- a) Припрема ваздухоплова за лет;
- b) Подуговорене функције за земаљско опслуживање;
- c) Осигурање укрцавања терета и пртљага;
- d) Контрола пуњења горивом, количина/квалитет;
- e) Контрола контаминације услјед снијега, леда, прашине и пијеска према одобреном стандарду.

1.12.Вагање ваздухоплова;

1.13.Процедуре тестног лета;

1.14.Примјерци докумената, образаца и картица које се користе у систему одржавања.

ПОГЛАВЉЕ 2-СИСТЕМ НАДЗОРА КВАЛИТЕТА

2.1.Политика надзора квалитета, план и процедуре извођење аудита;

2.2.Надзор активности управљања одржавањем;

2.3.Надзор учинковитости Програма одржавања;

2.4.Осигуравање да је сво одржавање изведено од стране одговарајућих ЈАР-145 организација:

- a) Одржавање ваздухоплова;
- b) Мотори;
- c) Компоненте.

2.5.Осигуравање да је сво уговорено одржавање изведено у складу са уговорима, укључујући подуговараче које користи организација са којом је потписан уговор о одржавању;

2.6.Персонал за извођење аудита за надзор квалитета.

ПОГЛАВЉЕ 3 - УГОВОРЕНО ОДРЖАВАЊЕ

3.1.Начин избора организација за одржавање;

3.2.Детаљна листа организација са којима је потписан уговор о одржавању;

3.3.Релевантне техничке процедуре наведене у уговорима о одржавању.

Анекс 3

СИСТЕМ КВАЛИТЕТА

1. Опште

1.1. Дефиниције:

Појмови кориштени у вези са захтјевима Система квалитета имају сљедеће значење:

- a) Одговорни руководиоцац (*Accountable Manager*). Особа прихватљива за БХ ДЦА која посједује компанијске власти да може осигурати да ће операције и одржавање бити финансирано и спровођено

у стандардима захтијеваним од БХ ДЦА, као и према додатним захтјевима дефинисаним од стране оператора.

b) Осигурање квалитета (*Quality Assurance*). Све планиране и систематске радње успостављене с циљем утврђивања да све операције и радње одржавања задовољавају постављене захтјеве.

c) Руководилац квалитета (*Quality Manager*). Руководилац, прихватљив за БХ ДЦА, одговоран за управљање Системом квалитета, надгледање и захтијевање корективних мјера.

1.2. Политика квалитета (*Quality Policy*)

1.2.1. Оператор треба у писаној форми дати изјаву у вези са Политиком квалитета, којом Одговорни руководилац наводи циљеве које Систем надзора квалитета намјерава постићи. Политика квалитета треба осигурати постизање и непрекидну усаглашеност са свим релевантним захтјевима Закона о ваздухопловству БиХ и важећих подзаконских аката, као и са свим додатним стандардима које одреди оператор. Кад год дође до промјене Одговорног руководиоца, неопходно је да новопостављени Одговорни руководилац потпише ову изјаву, што је предуслов за прихватање система квалитета од стране БХ ДЦА.

1.2.2. Одговорни руководилац је суштински дио организације руковођења носиоца Потврде за пружање услуга из ваздуха. Израз "Одговорни руководилац" значи Предсједник/Управни директор/Генерални директор и сл. у организацији, који по свом положају има свеукупну одговорност (укључујући финансијску) за управљање организацијом.

1.2.3. Одговорни руководилац има крајњу одговорност за Систем квалитета носиоца Потврде за пружање услуга из ваздуха, укључујући учестаност и структуру активности везаних за интерну процјену управљања.

1.3. Сврха Система осигурања квалитета

1.3.1. Систем осигурања квалитета омогућује Оператору надгледање усаглашености са захтјевима Закона о ваздухопловству Босне и Херцеговине и важећих подзаконских аката, Оперативног приручника, Приручника одржавања (ММЕ), и свих других стандарда успостављених од стране оператора или БХДЦА, с циљем осигуравања сигурних операција и пловидбености ваздухоплова.

1.4. Руководилац квалитета (*Quality Manager*)

1.4.1. Функција Руководиоца квалитета у смислу надгледања усаглашености са процедурама успостављених с циљем осигурања сигурног извођења операција и пловидбености ваздухоплова, може бити остварена од стране више особа помоћу различитих, али комплементарних, програма за осигурање квалитета.

1.4.2. Примарна улога Руководиоца квалитета је да потврди, надгледањем извођења летачких операција, одржавања, обуке посада и операција на земљи, да су задовољени сви стандарди захтијевани од стране БХ ДЦА и додатни захтјеви успостављени од стране оператора, као и да су све активности надгледање од одговарајућег одговорног руководиоца, надлежног за поједину област.

1.4.3. Руководилац квалитета одговоран је за правилно успостављање Програма квалитета, његово имплементирање и одржавање.

1.4.4. Руководиоц квалитета:

a) Мора имати директан приступ одговорном руководиоцу

b) Не смије бити једна од одговорних особа

c) Мора имати приступ свим дијеловима организације оператора, као и организацијама подуговарача.

1.4.5. У случају малих/врло малих организација, одговорни руководилац може истовремено имати улогу руководиоца квалитета. Међутим, у овом случају, аудити квалитета требају бити провођени од стране независних аудитора.

2. Систем квалитета

2.1. Увод

2.1.1. Систем квалитета треба осигурати усаглашеност са захтјевима, стандардима и процедурама везаним за извођење операција и одржавања, као и њихову адекватност.

2.1.2. Оператор треба специфицирати основну структуру система квалитета примјенљиву на операције.

2.1.3. Систем квалитета треба бити структуриран у зависности од величине и сложености операција које ће бити извођене.

2.2. Обим који покрива систем квалитета

2.2.1. Систем квалитета односи се на слиједеће:

- a) Захтјеве овог Правилника;
- b) Додатни стандарди и оперативне процедуре успостављене од стране оператора;
- c) Политика квалитета оператора;
- d) Организацијска структура оператора;
- e) Одговорност за развој, успостављање и управљање системом квалитета;
- f) Документација, укључујући приручнике, извјештаје и записе;
- g) Процедуре осигурања квалитета;
- h) Програм осигурања квалитета;
- i) Захтијевани финансијски, материјални и људски ресурс;
- j) Захтјеви за обуку.

2.2.2. Систем квалитета треба да укључи осигурање повратне информације ка одговорном руководиоцу (систем повратне спреге), с циљем утврђивања корективних акција и њихове брзе имплементације. Систем повратне спреге треба такође јасно одредити, од кога се захтијева, да отклони уочене недостатке у сваком појединачном случају, као и процедуре које се требају слиједити у случају да корективне акције нису завршене унутар предвиђеног рока.

2.3. Релевантна документација

2.3.1. Релевантна документација укључује одговарајуће дијелове Оперативног приручника и Приручника одржавања, који могу бити укључени у посебан Приручник квалитета.

2.3.2. Уз то, релевантна документација би укључује и следеће:

- a) Политику квалитета;
- b) Дефиниције;
- c) Специфициране оперативне стандарде;
- d) Опис организације;
- e) Расподјелу дужности и одговорности;
- f) Оперативне процедуре с циљем осигурања сагласности са захтјевима;
- g) Програм за спречавање удеса и сигурности летења;
- h) Програм осигурања квалитета, укључујући:

1. План активности надгледања;

2. Процедуре аудита;

-
3. Процедуре извјештавања;
 4. Процедуре корективних акција;
 5. Систем записивања;
- i) Програм школовања;
 - j) Контролу документације.

3. Програм осигурања квалитета

3.1. Увод

3.1.1. Програм осигурања квалитета укључује планиране и систематске акције с циљем утврђивања да се активности на извођењу операција и одржавања проводе у складу са свим примјенивим захтјевима, стандардима и оперативним процедурама.

3.2. Инспекција квалитета

3.2.1. Примарна сврха инспекције квалитета је да истражи одређени догађај/поступак/документ и сл, с циљем утврђивања да ли су успостављене оперативне процедуре и захтјеви слијеђени током њиховог обављања и да ли су достигнути захтијевани стандарди.

3.2.2. Типична поља дјеловања за инспекцију квалитета су:

- a) Извођење летачких операција;
- b) Операције одлеђивања и спречавања залеђивања на земљи;
- c) Услуге летачке подршке;
- d) Контрола оптерећења;
- e) Одржавање;
- f) Технички стандарди;
- g) Стандарди обуке.

3.3. Audit

3.3.1. Audit је систематско и независно поређење начина на који је нека радња извршена са начином на који би та радња требала бити извршена према установљеним оперативним процедурама.

3.3.2. Audit најмање укључује сљедеће:

- a) Изјаву о обиму audita;
- b) Планирање и припрему;
- c) Сакупљање и биљежење евиденције;
- d) Анализа евиденције.

3.3.3. Ефективном auditu доприноси:

- a) Интервју и разговор са особљем;
- b) Преглед објављених докумената;
- c) Испитивање одговарајућег узорка документације;
- d) Посматрање активности извођења операција;

е) Чување сачињених докумената и записивање уоченог стања.

3.4. Auditori

3.4.1. Оператор, зависно од величине и сложености операција, одлучује да ли audit обавља један auditor или тим састављен од више њих. Auditor или тим мора имати одговарајуће искуство у операцијама и/или одржавању.

3.4.2. Одговорности auditora требају бити јасно дефинисане у одговарајућој документацији.

3.5. Независност auditora

3.5.1. Auditori не би требали имати било какву свакодневну везу унутар подручја операција и/или одржавања које треба бити подвргнуто auditu. Оператор може, као додатак кориштеним услугама од стране само у ту сврху одређеног персонала стално запосленог унутар посебног одјела осигурања квалитета, предузети и надгледање одређеног подручја или активности користећи auditore који повремено обављају тај посао. Оператор чија величина и структура не оправдава успостављање посебног одјела и запошљавање auditora са пуним радним временом, може организovati auditore користећи особље стално запослен на другим задацима из сопствене организације или из неког вањског извора, по уговору који мора бити прихватљив за БХ ДЦА. У свим случајевима оператор мора развити одговарајуће процедуре да осигура да особе директно одговорне за области подвргнуте auditu нису изабране као дио тима за извођење auditа. У случају кориштења вањских auditora, од суштинске је важности да су добро упознати са типом операција и/или одржавања које изводи оператор.

3.5.2. Програм осигурања квалитета оператора треба одредити особе унутар компаније које посједују искуство, одговорност и овлашћења да:

- a) Врше инспекције квалитета и auditore као дијелове текућег осигуравања квалитета;
- b) Уочавају и записују налазе и скупљају евиденцију с циљем поткрепљивања доказа тих налаза;
- c) Препоручују рјешења путем утврђених линија извјештавања за отклањање уочених недостатака;
- d) Потврђују имплементацију рјешења унутар утврђених временских оквира;
- e) Одговорни су директно одговорном руководиоцу.

3.6. Подручје audita

3.6.1. Од оператора се захтијева да надгледају усаглашеност са оперативним процедурама које су успостављене с циљем осигурања сигурног извођења операција, пловидбеност ваздухоплова и исправност оперативне опреме и опреме за опасност. У ту сврху неопходно је, као минимум, надгледати:

- a) Организацију;
- b) Планове и циљеве компаније;
- c) Оперативне процедуре;
- d) Сигурност извођења операција;
- e) Сертификацију оператора (*АБЦ/Operations Specifications*);
- f) Надгледање (*Supervision*);
- g) Перформансе ваздухоплова;
- h) Операције у свим временским условима (*All Weather Operations-AWO*);
- i) Комуникацијску и навигацијску опрему;

-
- j) Маса, баланс и оптерећење ваздухоплова;
 - k) Инструменте и сигурносну опрему;
 - l) Приручнике, књиге и записе;
 - m) Ограничења за рад посаде, захтјеви за одмор, распоред посада;
 - n) Везу између одјела одржавања и операција;
 - o) Кориштење Листе минималне опреме (MEL);
 - p) Програме одржавања и непрекидну пловидбеност;
 - q) Контролу извршења Налога за пловидбеност (*Аирњортхинесс Дирецтивес*);
 - r) Извођење одржавања;
 - s) Одгађање радова одржавања;
 - t) Летачке посаде;
 - u) Кабинско особље;
 - v) Опасне материје;
 - w) Заштиту од незаконитог дјеловања (Security);
 - x) Обуку.

3.7. Планирање audita

3.7.1. Програм осигурања квалитета треба да укључује дефинисан план audita и периодично прегледање заокружених циклуса по појединим подручјима. План треба бити флексибилан, и треба да дозволи извођење непланираних audita у случају уочавања неповољних трендова. Поновни auditи требају бити планирани с циљем потврђивања да су корективне акције извршене и да је њихово дејство било ефикасно.

3.7.2. Оператор треба да успостави план audita који требају бити завршени унутар специфицираног временског периода. Сви аспекти операција требају бити провјерени унутар периода од 12 мјесеци, уколико БХДЦА не прихвати продужење периода audita. Оператор може повећати учестаност audita, али не смије смањити учестаност без претходног одобрења БХДЦА. Период дужи од 24 мјесеца између два audita није прихватљив за било које подручје дјеловања оператора.

3.7.3. Када оператор дефинише план audita, значајне промјене у менаџменту, организацији, операцијама, или технологијама требају бити размотрене скупа са промјенама у ваздухопловним прописима.

3.8. Надгледање (Monitoring) и корективне акције

3.8.1. Примарни циљ надгледања унутар система квалитета је истраживање и процјена ефикасности и осигурање непрекидног испуњавања захтјева дефинисаних политиком, оперативним процедурама и процедурама одржавања. Надгледање се базира на инспекцијама квалитета, auditима, корективним акцијама и аудитима извршеним по извршењу корективних акција. Оператор треба да успостави и објави процедуре квалитета с циљем надгледања испуњености ваздухопловних прописа на непрекидној основи. Ова активност усмјерена је ка елиминисању узрока који су довели до незадовољавајућих резултата у појединим сегментима.

3.8.2. Било које одступање уочено током овог процеса треба бити пренесено руководиоцу одговорном за поједину област, или, уколико је то одговарајуће, ка одговорном руководиоцу. Одступање треба бити записано, ради даљњег истраживања, с циљем одређивања узрока и препоруке за извођење одговарајуће корективне акције.

3.8.3. Програм осигурања квалитета укључује процедуре које осигуравају извођење корективних акција као одговора на уочене налазе. Ове процедуре требају надгледати такве акције да би се утврдила њихова дјелотворност и комплетност. Организацијска одговорност за имплементацију корективних акција је унутар одјела наведеном у извјештају у којем се наводи уочени недостатак. Одговорни руководиоца има крајњу одговорност за извођење корективних акција и за осигурање, путем руководиоца осигурања квалитета, да је резултат корективне акције поновно успостављање сагласности са захтјевима БХ ДЦА и компанијским стандардима.

3.8.4. Корективне акције

По завршетку инспекције квалитета/audita, оператор одређује:

- a) Озбиљност уочених недостатака и потребу за неодложним корективним акцијама;
- b) Поријекло уоченог недостатка;
- c) Које корективне акције могу осигурати да неће доћи до поновног одступања од процедура;
- d) План за корективне акције;
- e) Одређивање појединаца или одјела одговорних за примјену корективних акција;
- f) Додјеливање неопходних ресурса од стране одговорног руководиоца, уколико је то неопходно.

3.8.5. Руководилац осигурања квалитета треба:

- a) Провјерити да је корективна акција предузета од стране руководиоца одговорног за отклањање уочених недостатака;
- b) Провјерити да корективна акција садржи потребне елементе;
- c) Надгледати потпуну примјену корективне акције;
- d) Извијестити руководну структуру о независној процјени корективне акције, примјени и комплетности.
- e) Процијенити дјелотворност корективне акције путем процеса поновног извођења инспекције/audita.

3.9. Процјена управљања

3.9.1. Процјена управљања је исцрпна, свеобухватна, систематска, документована анализа управљања системом надзора квалитета, компанијских стандарда и процедура, која треба да размотри:

- a) Резултате инспекција квалитета, audita и све друге показатеље;
- b) Свеукупну учинковитост управљања организацијом у достизању постављених циљева.

3.9.2. Процјена управљања треба одредити и исправити уочене негативне трендове и спријечити, уколико је могуће, појаву будућих одступања. Закључци и препоруке настале као резултат процјене требају бити послане у писменој форми ка руководиоцу одговорном за предузимање акције.

3.9.3. Одговорни руководиоца треба одлучити о учесталости, формату и структури интерних активности на процјени управљања.

3.10. Записи

3.10.1. Оператор треба да одржава тачне, потпуне и лако доступне документе о резултатима Програма осигурања квалитета. Ови записи су суштинска основа за оператора, те се на основу њихове анализе одређују крајњи узроци одступања од процедура и утврђују области у којима се изводе корективне акције.

3.10.2. На период од пет година се чувају:

- a) Планови audita;

-
- b) Инспекције квалитета и извјештаји о auditima;
 - c) Одговори на налазе;
 - d) Извјештаји о корективним акцијама;
 - e) Аудити по извођењу корективних акција и извјештаји о отклањању недостатака;
 - f) Извјештаји о процјени управљања.

4 Одговорност Система осигурања квалитета за подуговараче

4.1. Подуговарачи

4.1.1. Оператори могу одлучити да подуговоре извођење одређених активности са вањским агенцијама за обезбјеђење услуга као што су:

- a) Земаљско одлеђивање/спречавање појаве залеђивања;
- b) Одржавање;
- c) Земаљско опслуживање;
- d) Подршка летачких операција (укључујући рачунање перформанси, планирање летова, навигацијску базу података и диспеч);
- e) Обуку;
- f) Припрему приручника.

4.1.2. Крајњу одговорност за подуговарање сноси оператор. Између оператора и подуговарача мора постојати уговор у писаној форми који јасно дефинише услуге повезане са сигурношћу летачких операција и квалитет услуга које себи обезбјеђују. Услуге подуговарача које произлазе из уговора и које су повезане са сигурношћу летачких операција, се наводе у Приручнику осигурања квалитета оператора.

4.1.3. Оператор је дужан осигурати да подуговарач посједују неопходна овлаштења и одобрења, као и ресурсе и способност за извођење задатака.

5. Људски ресурси и обука за систем квалитета

5.1. Људски ресурси

Број особља које је укључено у активности везане за систем квалитета мора бити прилагођен величини и сложености организације оператора и треба бити приказан у одговарајућим приручницима.

5.2. Обука

5.2.1 Оператор треба да организује ефикасна и кратка саопштења с циљем упознавања свог особља о систему надзора квалитета.

5.2.2. За особе одговорне за управљање системом осигурања квалитета, оператор треба осигурати обуку која покрива:

- a) Увод у концепт система квалитета:
 - 1) Сврха Система квалитета;
 - 2) Одговорности Одговорног руководиоца;
 - 3) Улога и одговорности Руководиоца квалитета;
 - 4) Одговорности и обавезе одговорних руководиоца.

-
- b) Управљање квалитетом;
 - 1) Развој;
 - 2) Примјена.
 - c) Концепт осигурања квалитета;
 - d) Приручници квалитета:
 - 1) Развој приручника;
 - 2) Развој процедура;
 - 3) Процедуре за пружања услуга из ваздуха;
 - 4) Развој програма осигурања квалитета.
 - e) Технике audita;
 - 1) Типови audita;
 - 2) Процјена подуговарача и аудити.
 - f) Извјештаји и документација:
 - 1) Записи квалитета;
 - 2) Образци у систему квалитета, кориштење и развој.
 - g) Начин функционисања система квалитета у компанији.

5.2.3. Осим тога, Руководилац квалитета мора познавати:

- a) Прописе који регулишу пружање услуга из ваздуха;
- b) Обуку цјелокупног особља, захтјеве и процедуре;
- c) Приручник квалитета компаније;
- d) Процедуре наведене у Оперативном приручнику и Приручнику одржавања;
- e) Организацијску структуру компаније.

5.2.4. Оператор мора осигурати обуку свих појединаца укључених у управљање квалитетом и за кратка упутства осталим запосленим. Одређивање потребног времена и средстава зависи од величине и сложености операција.

5.3. Извођење обуке

5.3.1. Обуку из области управљања квалитетом врше многе националне или интернационалне агенције. Оператор треба да одреди да ли је неопходно школовање властитог особља. Оператори са довољним бројем квалификованог особља могу сами организирати обуку.

6. Организације са 20 или мање стално запослених

6.1. Увод

Захтјеви за успостављање Система квалитета и за запошљавање руководиоца квалитета односе се на све операторе. Оператори се разврставају у категорије зависно од броја стално запослених.

6.2. Степен операција

6.2.1. Оператори који имају пет или мање стално запослених сматрају се "веома малим", а они са 6-20 запослених "малим" операторима, у смислу захтјева система квалитета. За стално запослене подразумева се рад од 35 или више радних сати седмично.

6.2.2. Сложени системи квалитета могу бити неодговарајући за мале или веома мале оперatore и напори неопходни за израду приручника и процедура за сложене системе могу превазилазити њихове могућности. Стога је прихватљиво да такви оператори прилагоде своје системе квалитета према величини и сложености њихових операција и на одговарајући начин изврше расподелу ресурса.

6.3. Систем квалитета за мале/врло мале оперatore

6.3.1. Мали и врло мали оператори могу развити одговарајуће листе прегледа (*Цхецк листс*) у сврху система осигурања квалитета. Листе прегледа требају бити пропраћене одговарајућим планом, који захтијева комплетирање свих задатака унутар заданог временског оквира, заједно са изјавом о извршењу периодичног прегледа и анализе од стране одговорног руководиоца компаније.

6.3.2. Мали оператори могу одлучити да користе сопствене или вањске *auditors* или комбинацију и једних и других. У овим случајевима прихватљиво је извођење *audits* од стране вањских стручњака и/или организација у име руководиоца квалитета.

6.3.3. Уколико је функција извођења независног *audits* квалитета изведена од стране вањских *auditors*, план *audits* треба бити приказан у одговарајућој документацији.

6.3.4. Без обзира на направљене аранжмане, оператор остаје одговоран за систем квалитета и нарочито за комплетирање корективних акција и вршење поновних *audits* ради утврђивања да су недостаци отклоњени.

Анекс 4

ПРОГРАМ ОДРЖАВАЊА ВАЗДУХОПЛОВА

Програм одржавања ваздухоплова се базира на извјештају Одбора за преглед одржавања (*Маинтенанце Ревиењ Боард Репорт*), гдје је то примјењиво, и Документу за планирање одржавања произвођача (*Type Certificate Holder's Maintenance Planning Document*) или поглављу 5 Приручника одржавања (*Цхаптер 5 of Maintenance Manual*). Оператор може обрадити структуру и формат ових препорука ради бољег прилагођавања конкретним операцијама и контроле Програма одржавања. Измјене на одобрени Програм одржавања требају бити донесени у случају промјене препорука које је установио произвођач, због извршених модификација, стечених искустава током експлоатације, или уколико то захтијева БХДЦА.

Промјена интервала између периодичних прегледа могућа је само уз претходно одобрење БХДЦА.

Програм одржавања оператора треба бити периодично анализиран у циљу осигуравања усаглашености са препорукама произвођача, важећом ревизијом Одбора за преглед одржавања, обавезним захтјевима за одржавање и тренутним стањем ваздухоплова.

Програм одржавања садржи сљедеће:

- a) Тип/модел и регистарске ознаке ваздухоплова, мотора, и гдје је то примјењиво, помоћних извора снаге (APU) и пропелера;
- b) Назив и адресу оператора;
- c) Идентификацију документа од стране Оператора, датум издавања и број издања;
- d) Изјаву потписану од стране оператора да ће наведени ваздухоплови бити одржавани у складу са програмом и да ће програм бити периодично прегледан и ажуриран;
- e) Садржај и листу ефективних страница;
- f) Периодичне прегледе који одражавају претпостављено кориштење ваздухоплова. Предвиђено кориштење треба бити наведено са укљученом толеранцијом не већом од 25%. Ако не може бити предвиђено кориштење морају се навести временска ограничења;

-
- g) Процедуре за повећање временског интервала између периодичних прегледа, уколико је то примјенљиво и прихватљиво за БХ ДЦА;
- h) Обавезу записивања датума и референци за одобрене измјене инкорпориране у програм;
- i) Детаље претполетних радова на одржавању које изводи особље одржавања, а који нису наведени у Оперативном приручнику као радови које изводи летачко особље;
- j) Прецизиране задатке и периоде (интервале/учесталости) на којима сви дијелови ваздухоплова, мотора, помоћних извора снаге, компоненти, помоћних уређаја, опреме, инструмената, електричних и радио уређаја, и придружених система и инсталација требају бити прегледани, укључујући тип и врсту инспекције;
- k) Периоде у којима поједини елементи, уређаји или системи требају бити провјерени, очишћени, подмазани, надопуњени, прилагођени и тестирани, овисно о томе који су од претходно наведених задатака примјењиви;
- l) Детаљи о појединим структуралним инспекцијама или програмима тестирања изабраних узорака флоте;
- m) Детаљи о програму контроле спречавања корозије, уколико је примјењиво;
- n) Временске интервале и процедуре за прикупљење података о праћењу стања мотора;
- o) Периоде у којима је неопходан ремонт и/или замјена појединих дијелова;
- p) Унакрсну референцу на друге документе одобрене од стране БХДЦА у којима су наведени детаљи радова на одржавању везани за дијелове са ограниченим животним вијеком, захтјевима за одржавање установљеним у току поступка сертификације типа ваздухоплова (*Certification Maintenance Requirements - CMR s*) и налога за пловидбеност;
- q) Детаље, или референцу, о захтијеваном програму праћења поузданости или статистичке методе непрекидног надзора;
- r) Изјаву да ће примјењивана пракса и процедуре бити у складу са инструкцијама одржавања установљеним од стране произвођача (*Тупе Сертификате Холдерс Maintenance Instructions*). Уколико су процедуре наведене у прилагођеном Приручнику за одржавање који користи оператор и који одобри БХДЦА, изјава треба навести као референцу овај приручник;
- s) Сваки наведени задатак одржавања треба бити дефинисан у одјелјку дефиниција унутар Програма одржавања.

Анекс 5

ТЕХНИЧКА КЊИГА ВАЗДУХОПЛОВА

Техничка књига ваздухоплова мора осигурати записивање кварова, отказа и уочених недостатака након сваког лета и записивање свих података о радовима на одржавању извршеним на ваздухоплову за вријеме између два планирана периодична прегледа. Техничка књига ваздухоплова може бити у писаној или електронској форми, или њиховој комбинацији.

Техничка књига ваздухоплова садржи сљедеће:

Секција 1: Назив и адреса оператора, тип ваздухоплова и регистарска ознака.

Секција 2: Важећи Сертификат о повратку ваздухоплова у експлоатацију (*Сертификате оф Реласе то Сервице*) након извршеног посљедњег периодичног прегледа и податке о наредном планираном прегледу.

Секција 3: Појединости о свим информацијама неопходним за осигурање сигурности летења, што укључује:

- a) Тип ваздухоплова и регистарске ознаке;

-
- b) Датум и мјесто полијетања и слијетања;
 - c) Тачна времена полијетања и слијетања;
 - d) Укупан број сати налета и циклуса;
 - e) Појединости о било којем отказу, квару или неправилном функционисању који утичу на пловидбеност ваздухоплова или сигурно извођење операција. Унос таквих података мора бити потписан од стране вође ваздухоплова;
 - f) Додату количину горива и мазива; укупну количину горива у сваком резервоару на почетку и крају лета; планирану количину горива за надопуњавање и стварну вриједност насутог горива; податке о извршеном одлеђивању и радовима на спречавању залеђивања: почетак и завршетак операција, тип течности, однос вода/течност за одлеђивање у смјеси;
 - g) Потпис након извршеног претполетног прегледа.

Секција 4: Појединости о свим одгођеним радовима одржавања. Свака страница ове секције треба бити означена серијским бројем и треба да омогући записивање сљедећих података:

- a) Унакрсну референцу за све одгођене радове на одржавању, тако да је могуће одредити првобитно записивање о појави квара у Секцији 3;
- b) Датум појаве квара;
- c) Кратке информације о квару;
- d) Појединости о могућем отклањању квара или референцу на документ који садржи информације о отклањању квара;

Секција 5: Појединости о процедурама за пружање техничке подршке у случају појаве кварова током извођења операција.

Анекс 6-Захтјев за издавање Потврде за пружање услуга из ваздуха

<p>БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА Министарство комуникација и транспорта Дирекција за цивилно ваздухопловство</p>		<p>BOSNIA AND HERZEGOVINA Ministry of Communications and Transport Directorate of Civil Aviation</p>
--	---	---

ЗАХТЈЕВ ЗА ИЗДАВАЊЕ ПОТВРДЕ ЗА ПРУЖАЊЕ УСЛУГА ИЗ ВАЗДУХА

(AERIAL WORK CERTIFICATE – AWC)

☐ Издавање AWC	☐ Измјена/допуна AWC ☐ Флоте ☐ Руководства/организације ☐ Спецификације операција и овлаштења	☐ Продужење AWC
---------------------------------------	--	--

Оператор:	AWC No:
-----------	---------

Објашњење (упуство):

- Захтјев за AWC садржи:
 Страна 1 : Општи подаци
 Страна 2 : А – Информације о руководству
 Страна 3 : Б - Подаци о ваздухопловима
 Страна 4 : Ц – Систем одржавања
 Страна 5 : Прилози
- Овај захтјев се користи за прво издавање AWC, измјену/допуну и продужење AWC.
 За прво издавање и продужење AWC, молимо Вас да попуните захтјев у потпуности, а за измјену/допуну AWC попуните дио Општи подаци и оне дијелове захтјева гдје је дошло до измјене/допуне.
 Молимо Вас да приложите све потребне документе, прилоге и уплате прописаних такси и накнада. Захтјев са свим потребним документима и прилозима доставити у Дирекцију за цивилно ваздухопловство БиХ, ул. Фехима Еф. Ђурчића бр 6, Сарајево

Мјесто	Датум	Одговорни руководиоцац (<i>Accountable Manager</i>)

А – ИНФОРМАЦИЈЕ О РУКОВОДСТВУ

Оператор	
Адреса оператора	
Телефон	
Фах	
E-mail	
IATA/ICAO код	
База оператора	

Особље

Функција коју обавља	Име и презиме	Телефон	E-mail
Одговорни руководиоцац (<i>Accountable Manager</i>)			
Одговорна особа за летачке операције (<i>Postholder Flight Operations</i>)			
Одговорна особа за земаљске операције (<i>Postholder Ground Operations</i>)			
Одговорна особа за обука посада (<i>Postholder Crew Training</i>)			
Одговорна особа за систем одржавања (<i>Postholder Maintenance System</i>)			
Одговорна особа за систем квалитета (<i>Quality Manager</i>)			

Б – ПОДАЦИ О ВАЗДУХОПЛОВИМА

Оператор	
Тип ваздухоплова	

Година производње			
Модел			
Серијски број			
Регистарска ознака	Број сједишта	MTOW	Уговор –Leasing (број, dry, wet , период важења уговора)
Власник ваздухоплова, адреса и држава			
Оперативни и финансијски услови најма		Приложити уговор о најму (Leasing Contract)	

Врста операција		
☐ Избацивање хемикалија	☐ Изградња	☐ Операције у нужди
☐ Испитивање из ваздуха	☐ Рекламирање и саопштавање	☐ Вучна једрилица
☐ Осматрање и надгледање	☐ Произвођење турбуленције	☐
☐ Аеромитинг	☐ Друго (навести)	☐

Планиране руте и региони-области летења

Ограничења	
☐ VFR дан	☐ VFR дан/ноћ
☐ Друго (навести)	☐

Посебна овлаштења/одобрења за ваздухоплов	
☐ Cat II RVR (m), DH (ft)	☐ RNP
☐ LVTO RVR (m)	☐ Helicopter Operations
☐ MNPS	☐ Dangerous Goods
☐ RVSM	☐
☐	☐
☐	☐
:	

Ц – СИСТЕМ ОДРЖАВАЊА			
Компанијски приручник одржавања (ММЕ)		Рев. статус	
Компанијска техничка јуџига		Рев. статус	
No A/C	Тип ваздухоплова Aircraft Type	Статус програма одржавања Maint. Prog. Rev. Status	CPCP Рев. Статус CPCP Rev. Status

Уговори о одржавању		
Тип ваздухоплова	Компанија за одржавање/Држава	JAR – 145 или АМО - Одобрење бр.

Мотор/Пропелер/APU	Компанија за одржавање/Држава	JAR – 145 или АМО - Одобрење бр.

Други уговори (назначите)	Компанија за одржавање/Држава	JAR – 145 или АМО - Одобрење бр.

Мјесто	Датум	Потпис одговорне особе за одржавање ваздухоплова

Овим изјављујем да сам упознат са одредбама Закона о ваздухопловству Босне и Херцеговине и да сам у потпуности разумио захтјеве које се односе на издавање Потврде о пружању услуга из ваздуха (AWC). Такође сам упознат и посједујем тренутно важеће примјерке докумената ICAO Annex 6, Правилника о пружању услуга из ваздуха и других подзаконских аката који су тренутно на снази у Босни и Херцеговини.
Доле потписани потврђује да је овлаштен у име оператора и да гарантује да ће све активности бити финансиране и изведене у складу са прописаним захтјевима.

Датум	Име и презиме одговорног руководиоца (Accountable Manager)	Потпис одговорног руководиоца (Accountable Manager)

ПРИЛОЗИ

Молимо Вас да наведете и остале прилоге које сте дужни приложити уз захтјев

☐ Регистрација предузећа	☐ Осигурање (авиона, путника, пртљага, трећа лица итд)
☐ Организациона шема са подацима о упосленим	☐ Земаљски капацитети (власништво, уговор о најму)
☐ Завршни рачун или шестомјесечни обрачун	☐ Увјерење о пловидбености
☐ Бизнис план	☐ Упис у регистар
☐ Оперативни приручник	☐ Дозвола за рад радио станице
☐ Програм сигурности	☐ Увјерење о буџи
☐ Подаци о члановима посаде (дозволе, лљкарско увјерење)	☐ Листа Минималне Опреме (MEL)
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐
☐	☐

НАПОМЕНА:

Попуњени захтјев за прво издавање AWC сте дужни доставити најкасније 90 дана прије почетка планираних операција.

Попуњени захтјев за продужење AWC сте дужни доставити најкасније 60 дана прије истека важности.

Попуњени захтјев за измјену или допуну AWC сте дужни доставити најкасније 30 дана прије намјераване измјене или допуне AWC.

Анекс 7- Образац за податке о руководећем особљу

<i>БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА Министарство комуникација и транспорта Дирекција за цивилно ваздухопловство</i>		<i>BOSNIA AND HERZEGOVINA Ministry of Communications and Transport Directorate of Civil Aviation</i>
--	---	--

Подаци о руководећем особљу за које се захтијева одобрење у складу са одредбама Правилника о пружању услуга из ваздуха:

(Details of Management Personnel required to be accepted as specified by Regulation on Aerial Work)

1. Име:
(Name)
2. Функција:
(Position):
3. Квалификације значајне за тачку 2. – функцију:
(Qualifications relevant to the item (2) position):
4. Радно искуство значајно за тачку 2. – функцију:
(Work Experience relevant to the item (2) position):

Потпис: Датум:
(Signature): (Date):

Молимо Вас да попуњени образац пошаљете препорученом поштом на адресу БХ ДЦА:
(On completion, please send this form under confidential cover to the BH DCA):

Организација:
(Organization):

Попуњава БХ ДЦА
(BH DCA use only)

Име и потпис овлаштене особе БХ ДЦА за прихватање горе наведене особе:
(Name and signature of authorized BH DCA staff member accepting this person):

Потпис: Датум:
(Signature): (Date):

Име: Одјел:
(Name): (Office):

Анекс 8- Изглед Потврде о пружању услуга из ваздуха

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Министарство комуникација и транспорта
Дирекција за цивилно ваздухопловство

BOSNIA AND HERZEGOVINA
Ministry of Communications and Transport
Directorate of Civil Aviation

ПОТВРДА О ПРУЖАЊУ УСЛУГА ИЗ ВАЗДУХА
AERIAL WORK OPERATOR CERTIFICATE

AWC-No.: XXX

У име БХ ДЦА овим се потврђује да је
On behalf of the BH DCA it is hereby certified that

[Назив Оператора]

[Адреса Оператора]

задовољно захтјеве прописане Законом о ваздухопловству Босне и Херцеговине, Правилником за пружање услуга из ваздуха и одговарајућим подзаконским актима и да је утврђена способност за пружање услуга из ваздуха, под условима наведеним у спецификацији операција.

has satisfied the Operator Certification requirements prescribed in Civil Aviation Law of Bosnia and Herzegovina, Regulation on Aerial Work and applicable national legislation and has been found competent to conduct Aerial Work Operations, subject to the conditions of the attached Operations Specifications.

Ова Потврда није преносива и уколико се раније не спендује или поништи, остаје важећа до [датум важења].

This Certificate is not transferable and unless sooner suspended or revoked, shall continue in effect until [date of validity].

Issued at:

Signature: _____

Date:

Name: _____

Title: _____

М.П.

Анекс 9- Спецификације операција Потврде о пружању услуга из ваздуха

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Министарство комуникација и транспорта
Дирекција за цивилно ваздухопловство

BOSNIA AND HERZEGOVINA
Ministry of Communications and Transport
Directorate of Civil Aviation

ПОТВРДА О ПРУЖАЊУ УСЛУГА ИЗ ВАЗДУХА Бр. XXX
AERIAL WORK CERTIFICATES No. XXX

СПЕЦИФИКАЦИЈЕ ОПЕРАЦИЈА
OPERATIONS SPECIFICATIONS

[Оператор]

- A) **Тип операција**
(Type of Operations)

- B) **Тип ваздухоплова**
(Type of Aircraft)

- C) **Подручје операција**
(Area of Operation)

- D) **Посебна ограничења**
(Special Limitations)

- E) **Посебна овлаштења/одобрења**
(Special Authorisations/Approvals)

- F) **Регистарске ознаке ваздухоплова**
(Aircraft Registration Marks)

Issued at:

Date:

Signature: _____

Name: _____

Title: _____

M.P.